КъБР-м и Јаташуњамна Плавительствамна в пресс-Іуауушјалјам кънзаритамкја

Нобэрей щІэблэм я щапхъэ

КъБР-м и Ізтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек хэтащ советыдзэхэр Афганистаным къызэрырашыжрэ илъэс 35-рэ зэрырикъум теухуа, абы хэкіуэда зауэліхэр ягу къыщагъэкіыж зэіущіэм.

АФГАНИСТАНЫМ щекіуэкіа зауэм хэкіуэдахэм я фэепльым удз гьэгьахэр тельхызным ирашізкіа зэхыхьэм хэтащ къэрал къулыкъущіапіэхэм, хабээхъумэ ізнатіэхэм, жылагьуэ зэгухьэныгтьэхэм я ліыкіуэхэр. Республикэм и ціыхухэм за-

щыхуигъазэм, КІуэкІуэ Казбек

- Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и ціыхухэу пщіз зыхузещіхэ! Си хэкуэгъу лъапізхі! Нобэ илъэс 35-рэ ирокъу советыдзэхэр Афганистаным къызэрырашыжрэ. Афганистаным къулыкъу щезыкъэкіа дэтхэнэри тетащ къыхуащіа дзэ унафэм икіи абыхэм щіыхь пылъу ягъэзэщіащ къыхуагъэува къалэнхэр.

Мы махуэм дэ пщіэ яхуэтщіу дигу къыдогъэкіыж ліыгъэрэ хахуагъэрэ къэзыгъэлъэгъуа

сэлэтхэр, сержантхэр, офицерхэр - псалъэ быдэ ятам хуэпэжу Хэкум и деж щаlэ дзэ, граждан къалэныр нэсу зыгъэзэщlахэр.

Афган зауэм хэтащ совет сэлэтрэ офицеру мелан ныкъуэм щіигъу, абы щыщу 1800-м щіигъур ди хэкуэгъу-хэщ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыщхэщ. Ди жагтьуэ зэрыхъунщи, абыхэм яшыш куэд псэужкъым.

гестуоликам щышкаш, ди жаг гъуэ зэрыхъунщи, абыхэм ящыщ куэд псэужкъым. Дэ сытым дежи фіыщіэ яхуэтщіу дакъыдекіуэкіынущ ди Хэкум и щхьэщыжакіуэу хамэ къэралхэм щіых пылъу щыіа псоми, дунейм ехыжахэм я фэеплыр тхъумэнущ. Абыхэм къагъэлъэгъуа ліыгъэр, хахуагъэр щапхъэ яхуохъу Хэкум и хъумакіуэ нобэрей щізблэм, дзэ јуэху хэхам хэту псэемыблэжу ди къэралым и шынагъуэншагъэмрэ щхэхуитыныгъэмрэ зыхъумэхэм. Абыхэми щэ бжыгъэкіэ яхэтщ Къэбэрдей-Балъкъэрым и къуэ пажэхэр.

Афганистаным къикіыжа нэужь, ди зауэліхэм я къуэшыгъэ зэпыщіэныгъэхэр ямыгъэкіуэдам и мызакъузу, хэкупсагъз яхэлъари щахъумэфащ, абы и мыханэр нэхъ лъагэ ящју. Я фэм дэкіа, я нэгу щіэкіа псор зрагъэтіылъэкіри, абыхэм гъащіэм я увыпіэ щаубыдыжащ, ізнатіэ зэхуэмыдэхэм щолажьэ, жылагъуз іуэхухэми жыджэру хэтщ, щіалэгъуалэр гъзсыми я гуащіашхуэ халъхъэ. Щіыналъэм щекіуэкі жылагъуз гъащіэм адэкіи жыджэру хэтыну пашогугъ

ну дащогугъ. ЗауэлІ хахуэхэм узыншагъэ быдэ, зэlузэпэщыгъэ, фІыгъуэ яlэну сохъуэхъу.

Налшык къалэм дэт Къэрал киноконцерт гъэлъэгъуапіэм щекіуэкіа зэхыхьэр теухуат Афганистаным советыдзэхэр къызэрырашыжрэ илъэс 35рэ зэрырикъум.

АБЫ хэтащ республикэ унафэщіхэр, Хэку зауэшхуэмрэ афган зауэмрэ я ветеранхэр, я къалэн ягъэзащізу хэкіуэда зауэліхэм я іыхылыхэр, депутатхэр, жылагъуэ лэжьакіуэхэр. Ахэр ирагъэблагъэу іуэхущіапіэм и пзіущіэм щызэхэтт кадетхэмрэ юнармием хэт ныбжьыщізхэмрэ.

«Афган зауэр щекІуэкІа илъэсхэр хуэмурэ тпэжыжьэ мохьу. Хэкум къащищІа къалэныр ягъэзащІэн папищІэ ди щІалэхэм хьокъ къатенакъым. Абы хэкІуэдахэм я лІыхъужыыгъэмур хахуагъэмрэ зау дигу ихунукъым, я фэеплъыр уахътыншэщі» - мыпхуэдэ псалъэхэмкІэ пшыхьыр къызэІуихащ зэхыхьэр езыгъэкІуэкІа Аттаев Азнор.

Адэкіэ псалъэ иратащ КъБР-м и Ізтащхьэм и Администрацэм и Унафэщі Кърздэкъчу Мухьмэд, Ар къеджащ щіыналъэм и Ізтащхьэ Кіуэкіуэ Казбек зэіущіэм хэтхэм зэрызахуигъазэ тхыгьэм. Абы щыжыіат Къэбэрдей-Балъкъэрым ис лъэпкъхэм зэи зэращымыгъупщэнур ди къэралым и пщіэр зыхъумахэр, абыхэм я ліыгъэр нобэрей щіэблэм я щапхъзу зэрыщытыр. Кіуэкіуэ Казбек къыхигъэщащ дяпэкіи республикар зэрыхущіэкъунур афган зауэм пхыкіахэм яхуэсакъыным.

КПРФ-м и Къзбэрдей-Балъкъэр щІынальэ къудамэм и республикэ комитетым и япэ секретарь Пашты Борис КъБР-м и Парламентым и депутатхэм къабгъэдэкіыу къэпсэлъащ. Абы къыхигъэщащ афган зауэм хэтахэм я ліыгъэм пщіэ зэрыхуэфащэр. Пащтым утыкум щыжиlащ КъБР-м и Парламентым и

Ящымыгъупщэж лІыгъэ

щіыхь тхылъхэр зратынухэм я ціэ-

унэцізхэр.

КъБР-м и Правительствэм и Унафэщіьм и къуэдзэ Къуэшырокъуэ Залым жиіащ, Хэку зауэшхуэм хэтахэм хуэдэу, ди зауэліхэм я хахуагъэр иджы Украинэм щекіуэкі дзэ іуэху хэхами къызэрыщагъэльагъуэр. «Афган зауэм хэта дэтхэнэми къэралым къыщищіа къалэныр щіыхь пылъу игъэзэщіащ», - къыхигъэнащащ абы. Къуэшырокъуэм КъБР-м и Правительствэм и щіыхь тхылъхэр афган зауэм хэта ціыху зыбжанэм яриташ. КъБР-м шэнхабээмкіэ и министоым и

КъБР-м щэнхабзэмкіэ и министрым и къуэдзэ Тау Рити Іуэхущіапіэм и фіыщіэ тхылъхэр яритыжащ ліыхъужьхэм.

КъБР-м лъэпкъ Іузхухэмрэ жылагъуэ проектхэмкіэ и министр Кіурашын Анзор къызэхуэсахэм яжриіащ курыт школым къыщыдеджа щіалэ куэд афган зауэм зэрыхэкіуэдар. «Иджыпстуи жэуаплыныгъэшхуэ фохь, ди щізблэр гъэсэным теухуауэ. Абы щхэжіэ фіыщіз фхудощі», - захуигъэзащ абы ліыхъужьхэм. Министрым Іузхущіапіэм къыбгъэдякі дамыгъэхэмкіэ игъэлъэпіащ ціыху зыбжанэ.

Лыхъужьхэм псалъв гуапэків зыхуагъвзащ КъБР-м лэжьыгъэмрэ социальна дв-Івлыкъуныгъэмків и министр **Асанов Алим**, КъБР-м егъэджэныгъэмрэ щівныгъэмків и министр **Езауз Анзор**, нэгъуэщіхэми.

Хьэщіэхэм папщіэ ята концертым хэтащ «Кабардинка», «Балкария» къэфакіуэ ансамблхэр, «Город N» гупыр, Адыгэ Республикэм щіыхь зиіэ и артист Дыщэкі Артур, КъВР-м щіыхь зиіэ и артист Цокіыл Азэмэт сымэ.

БАГЪЭТЫР Луизэ

Сурэтхэр Къарей Элинэ *трихащ.*

ХъумапІэ банкым дзыхь хуащІ

КъБР-м и Ізтащхьэ Кіуэкіуэ Казбекрэ «Хъумапіэ банк»-м и Ипщэ-Къухьэпіэ къудамэм и унафэщі Песенников Ана-толийрэ дяпэкіэ іуэхущіапіэмрэ ди республикэмрэ зэрызэдэлэжьэнур щау-бзыхуа зэlущlэ ирагъэкlуэкlащ.

КІУЭКІУЭ Казбекрэ Песенников Анатолийрэ Налшык щызэхүэзащ. Ахэр тепсэлъыхьащ инвестицэ проектхэр телсэлыхьащ инвестицэ проектэр гъэзэщіа зэрыхъум, хьэрычэт Іуэху инымрэ ціыкіумрэ дэчых зиіэ кредит зэрырат мардэхэм, щіыналъэр бжы-гъэр зи тегъэщіапіэ Іэмэпсымэхэм

зэрытехьэ щіыкіэм.
«Хъумапіэ банкымрэ ди республикэмрэ кіуэ пэтми нэхъ гъунэгъу дызэхуэхъуу дызэдолажьэ. ЦІыхухэм мылъкукІэ

дадэlэпыкъунри, сомыр тхылъымпlэ ахьшэ хэмыгу зэlэпыхынри, хьэрычэтыщlэхэм защlэгъэкъуэн lyэхури хеубыдэ абы. Банкым и фlыгъэкlэ цlыхухэм я псэукіэр езыгъэфіакіуэ инвестицэхэм гъуэгу еттыну, жылагъуэ проект щхьэ-пэхэр дутіыпщыну Іэмал дгъуэтащ», -жиіащ Кіуэкіуэ Казбек. Песенников Анатолий къыхигъэщащ:

«Хъумапіэ банкым и къудамэу КъБР-м щыіэм нобэрей Іуэхукіэ ціыху мин 450-рэ епхащ, хьэрычэт лэжьыгъэ мин 12-м щіигъу зэфіех. 2024 гъэм и пэщіэдээм ирихьэліэу, Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэу ціыхухэмрэ хьэрычэтыщіэхэмрэ кредиту еттым и куэдагъыр ипэ ита илъэсым и кlыхьагъкlэ хуэдиплікіэ хэхъуэри, сом мелард 51-м нэблэгъащ».

2023 гъэм ХъумапІэ банкым республикэм сом мелард 11-м щІигъу хэхьуэ зытелъ щІыхуэу (кредиту) къритащ. Абы щышу хъэрычэт Іуэху инымрэ цыкіумрэ зашіэгъэкъуэным сом мецІыкіумрэ защіэгъэкъуэным сом меларди 5-м нэблагъэ текіуэдащ, къэрал программэхэм япкъ иткіэ ціыхухэм зэрызыщіагъакъуз мылъкур сом меларди 3-м нэсащ. Къинэмыщіауз, Хъумакіуэ банкымрэ Кавказ.РФ Іуэхущіапіэмрэ зэгъусэу дэчых зиіэ кредитхэр ятын щіадзащ. Зыхуэныктыуэ пхъаціа Ізмаральна жэр ятын щіадзащ, зыхуэныкуэ тква-щіз ізмэпсымэхэр кънщэхун папщіз, Кавказ Ищхээрэм щыщу япэ дыдзу апхуэдэ щіыхуэ зратар Къзбэрдей-Балъкъэрым щыщ, пхъэпсхэкі лізужьыгъуэщізхэр зыщі хьэрычэтыщІэрщ. Апхуэдэ кредитхэм я куэда-

гъыр сом мелуан 345-м щІегъу, 2025 гъэ пщіондэ ахэр хуэдиплікіэ хагъэ-

хъуэфыну щогугъ.

ХъумапІэ банкым и къудамэу Къэбэрдей-Балъкъэрым щыІэм дызэрыщигъэ дей-балькъэрым щыгэм дызэрыщигъэ-гъуазэмкіз, республикэм и экономикэр нэхъ езыгъэфіакіуэ Іэмалхэм язщ унэ зыщі хьэрычэтыщіэхэм зэрадэлажьэр. Ильэс кіуам банкым къабыл ищіащ «эскроу» Іэмалымкіз (зыщэмрэ къззыщэхумрэ банкыр я дэлэлщ) лажьз проект зыбжанэ. Абы и фІыгъэкІэ, республикэм ипотекэ ІзмалкІз унэ къыщызыщэхухэр нэхъыбэ мэхъу. Къинэмыщауэ, ХъумапІз банкым и инфраструктурэм республикэм фіыуэ зыщиужьащи, тхылъымпіэ ахъшэ хэмыту мылъкур зэІэпахыныр шынагъуэншэщ.

КъБР-м и Парламентым Егъэджэныгъэмкіэ, щіэны-гъэмрэ щіалэгъуалэм я гъэмрэ щіалэгъуалэм я Іуэхухэмкіэ и комитетым и зэіущіэ иджыблагъэ щризэтущтэ иджыолагьэ щри-гъэкТуэкТащ Къэбэрдей-Балъ-къэр гуманитар-техникэ кол-леджым. Абы щытепсэлъы-хьащ «Профессионалитет» федеральнэ проектым ипкъ иткіэ колледжхэм курыт щіэныгъэ зэрырат іэмалхэр зэрыщрагъэфіакіуэм.

ЗЭІУЩІЭМ хэтащ КъБР-м и Парламентым и УнафэщІ **Егоровэ Татьянэ**, КъБР-м и Парламентым Егъэджэныгъэмкіэ, щіэныгъэмрэ щіалэгъуалэм я Іуэхухэмкіэ и комитетым и уна-фэщі **Емуз Нинэ**, КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэм-рэ я ліыкіуэу КъБР-м и Парламентымрэ суд Іуэхущіапіэ-хэмрэ щыіэ **Дыщэкі Мадинэ**, КъБР-м егъэлжэныгъэмрэ шТэ ныгъэмкіэ и министр **Езауэ Ан-зор**, КъБР-м лэжьыгъэмрэ социальнэ дэlэпыкъуныгъэмкlэ и министр **Асанов Алим**, КъБР-м щіалэгъуалэм я іуэхухэмкіэ и министр **Лу Азэмэ**т, депутат-хэр, КъБР-м и МВД-м, Росгвар-дием, КъБР-м и Сату-промышленна палатэм, «КъБР-м и промышленникхэмрэ хьэрычэпромышленникхэмрэ хьэрычэ-тыщ|эхэмрэ я зэгухьэныгъэм, Суд департаментым и управле-нэу КъБР-м щы|эм, курыт щ|э-ныгъэ щратхэмрэ еджап|э нэхъыщхьэхэмрэ я лІыкІуэхэр, нэ-

гъуэщіхэри. Зэіущіэм щіадзэн и пэ къихузу, хьэщізхэм еджапізм зы-щаплъыхьащ. Абыхэм ира-гъэлъэгъуащ иджырей маргъэлъэгъуащ иджырей дэхэм тету къызэрагъэпэща еджапіэ пэшхэр, суд зэіущіэхэр зэрекіуэкіым, хабзэхъумэ іуэхунэгъуэщІхэми хагъэгъуэ-

ащ. Егоровэ Татьянэ зэlущlэр ьыщызэlуихы<u>м,</u> къыхигъэкъыщызэlуихым, къыхигъэ-щащ уФ-м и Правительствэм къыхилъхьа «Профессионали-тет» lyэхур егъэджэныгъэ lэнатІэм зезыгъэужьыну Іэмалы-фІукъызэрилъытэр, щІалэгъуалэм щІэныгъэ егъэгъуэтыным и мызакъуэу, ахэр ІэнатІэкІэ къы-зэгъэпэщынри абы къызэрыщылъытам мыхьэнэшхуэ

 Мы Іуэхум нэхъышхьэу хэлъращи, абы къијэтыжыну дыщо-гугъ лэжьакіуэ Іэщіагъэхэм я пщіэр, - жиіащ Татьянэ. -Фщіэж къыщіэкіынщ апхуэдэ Ізнатізм шізупшізшхуз яізу зэрыщытар. Ди республикэм и мэкъумэш, машинэухуэ Ізна-тІзхэм Іута куэдым я цІзхэр къэрал псом къыщраІуэу щытащ. Куэдым къыхуагъэфэщат Социалист Лэжьыгъэм и Ліы-хъужь ціэ лъапіэр. Арщхьэкіэ иджыпсту, гу зэрылъыттэщи, апхуэдэ ІэщІагъэхэр зэзыгъэ-гъуэтхэр хэпщІыкІыу нэхъ мащіэ хъуащ. Іэщіагъэліхэр ІуэхущІапІэхэм яримыкъумэ, шэч хэмылъу, гугъуехьхэр къыдэкІуэнущ, къэралым и эконо-

ЛэжьакІуэ ІэщІагъэхэм гулъытэ яІэнущ

микэм и зыужьыныгъэм зэран хуэхьуу. Абы къыхэкІыу мы зэ-маным Іуэхум и щытыкІэм зэрызрагъэхъуэжыну Іэмалхэм зэрызрагъэхъуэжыну ізмалхэм нэхъ егугэу хъуащ, абы фіым ущегъэгугъ. «Профессионалитет» Іузхур ди республикэм къэзыгъэсэбэпын щыщіззыдар зэкіз егъэджэныгъэ ІзнатІитіщ, хабзэхъумэ Іэнатіэмрэ мэкъумэшымрэ хуэунэтіауэ щізныгъэ зэрыратынум хуэгъэ-зауэ. Дыщогугъ мы Іуэхум Къэбэрдей-Балъкъэрым гутьытэ щигъуэтыным, еджапіз нэхъыбэм ар къагъэсэбэпы-ным. Абы дытетмэ, илъэс къэс къытхущіэгъэкіынущ зи іэщіа гъэм фіыуэ хэзыщіыкі лэжьакіуэ ныбжьыщіэхэр. КъБР-м егъэджэныгъэмрэ

шІзныгъэмкІз и министр Езауз Анзор депутатхэм фІыщІэ яхуи щащ зэпымыууэ зыкъызэрыщагъакъуэм папщіэ. - 2023 гъэр Егъэджакіуэмрэ

унэтіакіуэмрэ я илъэсу щытащ икіи едгъэкіуэкіа лэжьыгъэм пызыщэ іуэхущ «Профессионалитет» проектыр, - къыхигъэ-щащ министрым. - Абы ипкъ иткІэ нэгъабэ Къэбэрдей-Балъкъэр гуманитар-техникэ кол-леджым къыщызэlутхащ хабзэледжым кыршызау издаказа-жыма лэжынгым хуэгызкызы-рыным тегьэщіа егьэджэны-гьэ центрыр. Старэ Шэрэдж къужжэм дэт Къэбэрдей-Балъ-къэр агропромышленнэ колпелжым мы гъэм къншызэрудох мэкъумэш Іуэхухэм хуэу-нэтіауэ еджапіэмрэ Іуэху-щіапіэхэмрэ щызэдэлэжьэну щызэдэлэжьэну

центр (кластер). Іуэхур зытеухуар иджырей Ізмэпсымэхэмрэ ІзмалыщІэхэмкІэ егъэджэны-гъэр къызэрызэдгъэпэщынурщ. Къыхэзгъэщыну сыхуейт центритІым зегъэужьыным УФ-м ЕгъэджэныгъэмкІэ и министерствэм сом 160,5-рэ зэрыхухихар.

Министрым жиlащ 2023 гъэм ебгъуанэ классхэм къыщІэкІахэм я бжыгъэр цІыху минитІрэ ныкъуэкІэ зэрынэхъыбэр. Ар къэлъытауэ, мы зэманым елэжын щадзащ 2040 гъэ пщондэ тещыхьауэ щоныгъэ-техдэ гецівільжаў щіолів із-тех-нологие зыужыныгьэр зы-хуздэнур убзыхуным, щіапхээр гьэбелджылыным. Абы къы-щыгъэльэгъуащ промышлен-ностым, мэкъумэш Ізнатіэм, хузынагам ухуэныгъэм, транспортым, хущхъуэ щІыным ІэщІагъэлІхэр зэрыхуагъэхьэзырыпхъэр.

«Абыщыгъузми «Профессио-налитет» федеральнэ проек-тыр Къэбэрдей-Балъкъэрым щыгъэзэщ(эным пылъ гугъуехъ нэхъыщхьэр зэпхар ухуэны-гъэм, транспорт ІэнатІэм, туризмэм ехьэлІауэ еджапІэузмрэ ІуэхущІапіэхэмрэ щызэ-дэлажьэ кластер зэрыщызэ-темыубларщ, апхуэдэуи элекпромышленностым, робототехникэм, машинэухуэм епхаІэнатІэхэрзэрыщымыІэрщ. Ауэ, сызэреплъымкІэ, цІыхухэм иджы нэхъ къагурыІуэ хъуащ лэжьакіуэ іэщіагъэхэм ди зэманым щіэупщіэ зэраіэр, ахъшэфі къызэрыпэкіуэр. Къэбгъэлъагъуэмэ,

хэм щеджэну кІуэхэм я бжыгьэр иужьрей илъэсищым про-цент 18-кlэ нэхьыбэ хъуащ, цlыху 18600-м нэсащ», - дыщlиъуащ министрым. Егоровэ Татьянэ жиlащ lэщla-

гъэліхэр гъэхьэзырынымкіэ щіыналъэр къызэрыкіэрыхур, шівіпальна кырымауз фольфраммолибден къвіщізхыпіэр къвізіуахыжыну зэрамурадыр къэлъытауи, абы щылэжы къзпъътауи, абы щылэжьэ-нухэр егъэджэн зэрыхуейр. Абы и Іуэхукіэ, республикэм эконо-микэ зыужьыныгъэмкіэ и министерствэр ящІыгъуу, зы-хуеину ІэщІагъэлІхэр сыт хуэдэми зэрыгъэбелджылыпхъэр КъБР-м и Парламентым и УнафэщІым къыхигъэщащ. «Профессионалитет» лэжьы-

тьор зэрагьэзащіэм теухуауэ къыщыпсалъэм, Къэбэрдей-Балькъэр гуманитар-техникэ колледжым и унафэщі Абазэ Барэсбий жиіащ зэращіыліа зэгурыіуэныгьэхэм тету, еджапІэм щызэхалъхьа программэр иджыри колледжиплІым къы

зэрагъэсэбэпынур. Къэбэрдей-Балъкъэр

промыщленнэ колледжым и промыщленнэ колледжым и унафэщі Сэхъурокъуэ Анато-лий жиіащ «Профессионали-тет» Іуэхур УФ-м и Прави-тельствэм къызэрыхилъхьар игъуэ дыдэу къызэрыхилъхьар игъуэ дыдэу къызэрилъытэри- абы колледжхэм зэрызри- гъэужьынур. 2024 - 2025 гъэ еджэгъуэхэм «Профессионалитет»-м и программэхэмкіэ ціыху 735-рэ еджэнущ. «Ди колледжым лэжьыгъэ

лІэужьыгъуэхэм лізужын бузкам зыщыхуат вэ-сэну пэшибгъу (зона) зыхуей-хэмкіз къызэдгъэпэщынущ. 2024 - 2026 гъзхэм кластерыр зыхуей хуэгъэзэным сом мел-уани 120,8-м щіигъу хуаутіып-щынущ, бюджетым щымыщ щынущ, оюджетым щымыщ ахъшоу абы сом мелуан 18.8-м щІигъу хэлъынущ (сом мелуан 14.2-р лэжыгъэ Ізнатіэ езытхэм я ахъшоу)», - къыхигъэщащ къэпсэлъам. Апхуэдэуи Сэхъурокъуэм къызэхуэ-сахэр щигъэгъуэзащ 2024 гъэм колледжыр илъэси 100 зэрыри-

ьум. КъБР-м и МВД-м хэтхэм ядэ-КъБР-м и МВД-м хэтхэм ядэ-лэжьэнымкіэ и управленэм и унафэщіым и къуэдээ, поли-цэм и полковник Хьэщіэлі Ис-льам тепсэльыхьащ къэрал кіуэці Іузхухэмкіэ органхэм щылэжьэнухэр къызэрыхах щіыкіэм, мы зэманым а Ізна-тами Ізицатъэціхая зарыжан тіэми іэщіагъэліхэр зэрыхуримыкъум.

«Языныкъvэ шІыналъэхэм Урысейм и МВД-м и Іэщіа-гъэліхэр щрикъуркъым про-цент 25 - 30-м нэскіэ. 2023 гъэм и кіэм къызэрытпщытэжамкіэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым прокъэээрдей-валькъэрым при-денти 7-щ тхуримыкъур. Дэ дыхьэзырщ курыт щ!эныгъэ зэзыгьэгъуэтхэри, ди къэп-щытак!уэ комиссэм пхык!мэ, лэжьак!уэу къэтщтэну», - жи!ащ

Іуэхур гъымрэ ягу зэрырихьамрэ къыхигъэщу, зэlущlэм къыщыпсэ-лъащ Къэбэрдей-Балъкъэр гуманитар-техникэ колледжым щеджэхэм я адэ-анэхэм я ко-митетым хэт Хьэтщыкъуэ Ма-

рие. ЖаІар къыщызэщ акъуэжым, къагъэлъэгъуащ 2030 гъэ пщІондэ республикэм и колледжхэр псори проектым хыхьэн, «Профессионалитет» программэмкіэ еджэхэм адэкіэ лэжылгы Іэнатіэ зэраіэнур зэтеублэн зэрыхуейр. Зэіущіэм и кіэм Афганис-

таным советыдзэхэр къызэрырашыжрэ илъэс 35-рэ зэрырикъумрэ Хэкум пэlэщlэу зи къа-лэнхэр зыгъэзащlэу хэкlуэда-хэм я фэеплъ махуэмрэ я щІыхькіэ, Къэбэрдей-Балъ-къэр гуманитар-техникэ колледжыр къэзухауэ щыта, афган зауэм хэкlуэдахэу Мэзло Валерэ, Бекъалды Аслъэн, Дыкъуэ Ахьмэдхъан сымэ хьэ-щіэхэм удз гъэгъахэр хуа-гъэтіылъащ еджапіэм дэт фэ-

БАГЪЭТЫР Луизэ.

Япэ игъэщыпхъэхэр

КъБР-м и Правительствэм и Унафэщ Мусуков Алий Іуэхугъуэ зыбжанэм щыхэплъа зэіущіэ иригъэкіуэкіащ.

2025 ГЪЭМ Къэбэрдей-Балъкъэрым щекІуэкІыну кадастр лэжьыгъэхэм я проектыр игъэбел-джылащ КъБР-м щІы, мылъку зэхущытыкіэхэмкіэ

и министр **Тэхъу Аслъэн**. Зэlущlэм къыщащтащ 2040 гъэ пщlондэ хуэгъэфэщауэ республикэм иlэну мылъкум и япэ, етlуанэ гуэдзэнхэм халъхьа зэхъуэкlыныгъэхэм я

- 2040 гъз пилонда тешлыхьа напос мыналос хэ-

проектыр.
- 2040 гъв пщіондэ тещіыхьа налог, мыналог хэхьуэм зэхъуэкіыныгъэ иіэнущ республикэм псэуныгъэмрэ зкономикэмрэ я зыужьыныгъэм теухуауэ кыащта унафэм ипкъ иту. Къэрал щіыхуэми зэхъуэкіыныгъэ егъуэт, бюджетымкіз кодексымрэ Урысейм Финансхэмкіз и министерствэм худиіз зугурыіуэныгъэмрэ къэлъытауэ, - жиіащ КъБР-м финансхэмкіз и министр Лисун Еленэ.

КъБР-м промышленностымкіз, энергетикэмрэ сатумкіз и министр Ізхъузбэч Щамил игъзбелджылащ республикэм щыіз бэзэрхэм ятеухуа зэхъуэкіыныгъэхэм я проектыр. Абы зэрыжиіамкіз, зэхъуэкіыныгъэхэр ягъэбелджылащ Тэрч къалэ администрацэм закъызэрыхуигъэзам тету. Тэрч бэзэрым («Терский рынок») и фізщыгъэм, щагъзаящіз іуэхутхьэбэзхэм, иубыд щіыпіэм и инагъзамціз узхутхьэбэзхэм, иубыд щіыпіэм и инагъзамы захъуэжынущ.

Наркологиемрэ психоневрологиемкіз диспансерхэр зэхагъзхьэжу и фізщыгъэри зэрахъуэжы

Наркологиемрэ психоневрологиемкоэ диспал-серхэр зэхагъэхьэжу и фонцыгъэри зэрахърэжы-нум теухуауэ КъБР-м и Правительствэм игъэхьэ-зыра проектым тепсэльзихащ КъБР-м узынша-гъэр хъумэнымк!э и министр Къалэбатэ Рустам. - «КъБР-м Узыншагъэр хъумэнымк!э и министер-

ствэм психиатриемрэ наркологиемрэ и республикэ клиникэ центр» фізщыгъэр иіэнущ Іуэхущіа-піэм. Ягъэзащіэ къалэнхэмрэ ціыхухэм ират іуэхут-хьэбзэхэмрэ зэрыщытам хуэдэу къэнэжынущ. Проектым хэплъапхъэ ІуэхущІапІэхэм яхуедгъэхьащ, чэнджэщу къытіэрыхьахэри къэтлъытащ, - жиіащ

министрым. КъБР-м ухуэныгъэмрэ псзупІэ-коммунальнэ хозяйствэмкіэ и министр **Бэрбэч Алим** «Шэрджэс ГЭС»-м и ухуэныгъэм хэльыну щхьэхуэныгъэхэм теухуауэ Правительствэм и проектыр игъэнз)аци. ЗэlущІэм щыхэплъащ республикэм и мылъкум

щыщ субсидие муниципалитетхэм тегуэшэным ехьэлІа проект щхьэхуэм. Мылъкур къыщагьэсэ-бэлынущ «ЩІыналъ», муниципальнэ гьуэгу зэ-пыщІэныгъэ» («Региональная и местная дорожная сеть») щіыналъэ проектым, автомобиль гъуэгухэр

сеть») щіыналъэ проектым, автомобиль гъўэгухэр гьэтэмэмыным, гъўэгур зыхуей хуэгъэзэным епха нэгъўэщі Іуахугъўэхэр егъэкіўэкіыным.

- Проектым тету, 2024 гъэм Налшык къалэм иратынущ сом мелуан 27,9-рэ. Ухуэнытьэ Іуахукіэ Налшыкра Къэщхъэтаура ухуахынущ сом мелуан 303-рэ. Налшык, Прохладнэ, Къэщхъэтау, Аушыджэр муниципалитетэхэм щхьэхуэу къыщагъэсэбэлынущ сом мелуани 147,5-рэ, - жиіащ КъБР-м транспортымрэ гъўэгухозяйствэмкіэ и министрым и къўэдээ Ульбашев Ислъам.
Зэlушірам къыщашташ КъБР-м Лэжыгъэмэрэ

Зэіушіэм къышашташ КъБР-м Лэжьыгъэмрэ ціыхухэм псэуныгъэкіэ защіэгъэкъуэнымкіэ и министерствэм республикэм и ціыхухэм зарэдэіэны къун мылъку щхьэхуэ хухэхыным и проектыр. Ар игъэбелджылащ КъБР-м лэжьыгъэмрэ цІыхухэм ... восолджылащ кърс-м лэжьыгъэмрэ ціыхухэм псэуныгъэкіэ защіэгъэкъуэнымкіэ и министр Асанов Алим.

ГУГЪУЭТ Заремэ.

СыткІи дэІэпыкъуэгъу хъунущ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм шылажьэ шіынальэм щиіэ къудамэм и унафэщіым и чэн-джэщэгъу Филимонов Георгий, Банкым и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм и іэтащхьэ Сокъур Алим сымэ щызэхуэзам.

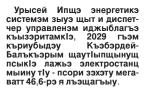
РОССЕЛЬХОЗБАНКЫР жыджэру иужь итц къуажэхэм щІы, унэ, лъапсэ къыщащэхун папщів къэрал дэ!эпыкъуныгъэ зи гъусэ ипотекэ ахъыз щіыхуэ ціькухэм етыным. 2023 гъзм а программэмк!э банкым ахъшэ щіыхуэу итащ сом мелуан 325-рэ, абык!з унэу 105-рэ къашъхуащ. Абы къищынэмыщіцэу, мэкъумэш Ізнат!эм зегъзужьыным, кърахьэл!э гъавэр, хадэхэк!ыр,

пхъэщхьэмыщхьэр зыхуей хуэгъэзэным къэрал программэмкіэ банкым блэкіа ильэсым сом мелуан 654-рэ итащ, абы щыщу сом мелуани 150-р инвестицэ јуэхухэмкіэ къагъэсэбэпащ.

Къулыкъущізхэр зэіущізм щытепсэлъыхьащ Россельхозбанкыр КъБР-м и Правительствэм, жы-лагъуэ зэгухьэныгьэжм, кэрычэтыщізжм за-щіззыгъакъуэ щіыналъэ іуэхущіапіэхэм, КъБР-м Шэсыпізмкіэ и фондым дяпокіэ зэрыдэлэжьэнум. А фондыр и шэсыпізу нэгъабэ Россельхозбан-кым сом мелуан 88-рэ щіыхузу итащ, абы щыщу сом мелуан 37-ращ щыхьэт зиіэр.

сом мелуан эт-ращ щыхыз залар. Россельхозбанкым и мурадщ дяпэкіи республикэм и хьэрычэтыщіз іуэху ціыкіумрэ инымрэ дэлэжьэну, гьавэм, пхъэщхьэмыщхьэм, хадэхэкіым елэжьыныміз дэіэпыкъуэгъу хъуну, Къобэрдей-Балъкъэр Республикэм щагъэхьэзыр проект «лъэрызехьэхэр» гъащіэм хэпща хъуным ахъшэ хилъхьэну.

НЭШІЭПЫДЖЭ Замирэ.

ЯПЭР, Шэрэдж ГЭС-р (Псы-уэнсу), мегаватт 23,4-рэ и гуэнсу), мег лъэщагъыу, 2025 гъэрщ. гуэнсу), мегаватт 23,4-рэ и льэщагъыу, щаутІыпщынур 2025 гъэрш. ЕтІуанэр, Бахъ-сэн Ипщэ ГЭС-р, 2028 гъэм лажьзу ирагъэжьэнуш, и лъз-щагъыр мегаватт 23,2-рэ хъууэ.

СтанцыщІэхэр яухуэ

ІэшІагъэлІхэм зэрыжаІэмкіэ, зи гугъу тщіы ухуэныгъэхэр зэфіагъэкімэ, 2029 гъэм ири-хьэлізу Къэбэрдей-Балъкъэрым и энергосистемэм хыхьэ электростанцхэм псоми зэхэту мегаватт 266,7-рэ къалъэщынущ. Апхуэдэуи, республикэм и электросетым зегъэужьыным ехьэлlауэ екlуэкl лэжьыгьэхэм хиубыдэу подстанцхэр зэрагъэпэщыжынущ, абыхэм я трансформаторхэм я лъэщагъым къыхагъэхъуэнущ

Къыхэдгъэщынщи, Урысейм и электроэнергосистемэм зе-гъэужьынымкіэ щыіэ программэмрэ схемэмрэ къызэры-щыгъэлъэгъуамкіэ, 2029 гъэм и кіэхэм ирихьэліэу КъБР-м и электротрансформаторхэм лъэщагъыр псори зэхэту мегавольт-ампер 322-м нагъэсын мурад щы і эщ.

ХЬЭЩЫКЪУЕЙ Олег.

Ныкъусаныгъэхэри зэрагъэзэхуэжынущ

«ГъуэгуфІ шынагъуэншэхэр» лъэпкъ проектым тету, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Дзэлыкъуэ щіынальэм кыхьу Шордакъ къуажэм пхрыкі автомобиль зекіуапіэ нэ-хъыщхьэм щыщу километр 1,7-р къызыхуэтыншэу зэрагъэпэщыжынущ.

ШКОЛЬНЭ уэрамыр Шордакъ къуажэм дэсхэм, псори зэхэту ціыху 1700-м щіигъум, дежкіэ мыхьэнэшхуэ зиіэщ. Абыкіэщ ахэр а жылэм дэт амбулаторэми, Щэнхабзэмкіэ унэ-

ми, спортым хуэг-ээлса утыкущ!эми зэрык!уэр.
Гъуэгум иращ!ыл!эну лэжьыгъэхэм хыхьэу, телъ «тебзэжьыр» тратхьунщ!ык!ыжынущ, ибгъухэр гуагъэкъэбзык!ынущ. И лъабжьэр ягъэбыдэу и щхээфэр яузэхужа иужь,
асфальтыщ!э т!уащ!эу тралъхьэнущ, къыгухьэ-гуэк!хэм щегугъунуш, ціыхухэр шынагъуэншэу щызекіуэн папщіз, лъзс лъагъуэ ціыкіухэр щыпхашынущ. Автомобиль зекіуапіэм и Іуфэм иджырей уэздыгъэхэр зыпалъкьэну пкъохэр щагъэу-вынущ, гъуэгур зэпызыупщІ псым телъ лъэмыжыр зэра-хъуэкІынущ, и кІыхьагъкІэ зыхуэфащэхэм я деж щагъэувынущ шынагъуэншагъэм тещІыхьа нагъыщэхэр. ІэщІагъэлІхэр зи гугъу тщІы мы лэжьыгъэм гъатхэпэм и пэ

шіэдзэм еувэліэнуш, хуагъэува піалъэм къызэрышагъэлъэгъуамкІи, гъэ дызэрытым и гъэмахуэм яухынущ

Къыхэгъэщыпхъэщ, зэрызэгурыlуам тету, гъуэгур зыхуей хуэзыгъазэхэр я лэжьыгъэм кърикlуам илъэсищым и кlуэцlкlэ зэрылъыгъуэзэнур, ныкъусаныгъэу къыкъуэкlхэри зэрызэрагъэзэхуэжынур.

БЭРАУ Бышэ.

Мы махцэхэм

- ◆ГумащІагъэр къэгъэлъэ-гъуэным и дунейпсо махуэщ◆Урысей студент гупхэм я ма-
- **1935 гъэм** СССР-м и Шыхубэ Комиссархэм я Советымрэ ВКП (б)-м и ЦК-мрэ «Москва Союзпсо мэкъумэш выставкэ къышызэгъэпэшыным
- хуауэ» унафэр къащтащ. ◆ 1923 гъэм къалъхуащ экономикэ щіэныгъэхэмкіэ доктор, КъБКъМУ-м и профессор, КъБР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат, КъБР-м щіэныгъэхэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ, ЩіДАА-м и академик **Къума**-
- щіджени и академик къума-хуз Башир. ◆1958 гъзм къалъхуащ журна-лист, КъБР-м и Правительс-твэм и саугъэтыр зыхуагъэфэ-ща, Къэбэрдей-Балъкъэрым щіыхь зиіэ и журналист **Хьэ-** гъундокъуэ Сэлисэт.

Дунейм и щытыкіэнур

pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкlэ, Налшык къешх-къе-су щыщытынущ. ЩІыІэр ма-хуэм 1 градус, жэщым градуси 2-1 щыхъунущ.

Мазаем и 18,

- Урысей Федерацэм и Транспоот полицэм и махуэш
- ♦УФ-м Іэщэкіэ Зэщізузэда и Къарухэм дзэхэр зыхуей хьэпшыпхэмрэ ерыскъыпхъэхэмкІэ къызэзыгъэпэш и Іэнатіэм и махуэщ ◆ 1924 гъэм Налшык Лениным

- и ціэр зезыхьэ еджапіэ къалэ
- цІыкІу къыщызэІуахащ. ◆ 1943 гъэм Адыгэ Республикэр нэмыцэ-фашист зэрыпхъуакіуэхэм къыіэщіагъэкіыжащ
- 4 1928 гъзм къалъхуащ
   КъШР-м мэкъумэш хозяйствэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ Арэшыкъуэ
- **щауэ**. ♦ 1935 гъэм къалъхуащ тхакіуэ, КъБР-м шэнхабзэмкіэ шіыхь ...ым щэнхаозэмкіэ щіыхь зиіэ и лэжьакіуэ **Къуэдзокъуэ Хьэсэ**н
- **Хьэсэн.** ◆ 1939 гъэм къалъхуащ критик, литературэдж, УФ-мрэ Ады-геймрэ щіэныгъэхэмкіэ щіыхь зиіэ я лэжьакіуэ, ЩіДАА-м и академик **Шащіэ Къазбэч**.

Дунейм и щытыкІэнур

pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкіэ, Налшык уфауэ щы-щытынущ. Хуабэр махуэм 1 градус, жэщым 1 градус щыхъунущ.

Мазаем и 19, *блыщхьэ*

Джейхэр хъумэным и дунейпсо махуэщ ◆1954 гъэм СССР-м и Совет

Нэхъыщхьэм и Президиумым и унафэкlэ Кърым областыр РСФСР-м хагъэкlри, Украинэм ираташ.

иратащ. ◆1949 гъэм къалъхуащ адыгэ макъамэдж **Къардэн Юлие**.

Дунейм и щытыкіэнур

pogoda.yandex.ru сайтым зэритымкіэ, Налшык уфауэ щыщытынущ. Хуабэр махуэм градуси 5, жэщым градус 1 - 2 щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар **ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Изэ**щ.

Лъэпкъ Іушыгъэ:

Пэжыр зи гъуазэм насыпыр и гъуэгущ.

Зи щіэщыгъцэр имыкі усэ сатырхэр

Къэшэж Иннэ и усэхэм дихьэххэр, зи піальтэр зэи имыкі и уэрэдхэм щіэдэіун зыфіэфіхэр, литературэм и дунейр зыхэзыщіэхэр щызэхуэсащ усакіуэ бзыльхугьэм и усэ зэрыт тхыль зэіухам и фэепльыр зи бжэіупэм іут іуэхушіапіэм - «Тхыльыр фіыуэ зыльагьухэм я зэгухьэныгьэм». Зэгуэр Иннэ зыхуэугульяны вым». Зэгуэр иннэ зыхузу-сауэ щыта Къэбэрдей уэрамым ще-кlyэкlа усыгъэ lyэхур къызэри-гъэпэщащ зэгухьэныгъэм и унафэщІ Шинкарёвэ Наталье.

- КЪЭШЭЖ Иннэ къызэралъхурэ илъэс 80 зэрырикъум дызэришэлlащ нобэ. Иджыблагъэ нэтын гуэрым щыжаlат 60 гъэхэм щыгъуэ Абы и зэчий къызэрымыкІуэмкІэ усыгъэр фІыуэ зылъагъухэр къыусыгьэр фіыуэ зыльагьухэр къы-дихьэхауэ, щіалэгъуалэр и сатыр-хэмкіэ зэпсальэу щытауэ. Ноби ди щіалэгъуалэм Иннэ и Ізда-къэщіэкіхэр зыхащіэ, усакіуэм и щіыхьым пщіэ хуащі. Мы іуэхум

ипэ къихуэу, Ацкъан Руслан, Беп-паев Мутlалип, Къэшэж Иннэ сымэ я ІэдакъэщІэкІхэм къеджэнымкІэ

ныбжьыщІэхэм я усыгъэ зэпеуэ едгъэкІуэкІащ. Абы къыхыхьахэм я процент 80-м къыхахащ Иннэ и процент ос-м къвкахащ иннэ и усэхэр. Икіи гурэ псэкіэ зыхащізу, псалъэ къэс хэлъ гупсысэр къагурыіуэу къеджахэщ. Сэ согъэщіагъуэ сабийхэм а къызэджэм и куууагъыр къазэрыгурыІуэр икІи егъэлеяуэ сыщогуфІыкІ. Къэшэж Иннэ и усэхэм яхэлъщ ди сабийхэр зыпсыхь гупсысэхэр. Мы Іуэхуми хэтынущ ныбжьыщІэхэр, - жиІащ Наталье

- Урысейм, Къэбэрдей-Балъкъэ-рым ди усакlуэ пажэр фи гум илъу фыкъызэрызэхуэсам теухуауэ фlы-щlэ фхузощl. Адыгэ бзылъхугъэм и щіз фхузощі. Адвігэ озвількуї вэмі нэкіз дуней псор илъагъурт Иннэ! - жиlащ тхыдэдж, философ Бейты-гъуэн Сэфарбий къыщыпсалъэм.

тыуэн сэфаройи кышыпкалыэм. Ар Иннэ и сатыр купщафізхэм къеджащ, абыхэм ящіилъхьа гупсысэр, щэхур е щіагъыбзэр къызэпкърихыурэ. Усакіуэмрэ псэмрэ тепсэлъыхьу къихьащ езы Иннэ и

сатырхэм щыщ щапхъэ:

УсакІуэр дуней нэхум къытехьамэ, Мы щІылъэм цІыхуу тетыр имыхамэ.

Абы хэлъ щэхур умылъагъу, уеплъамэ, Усакіуэр мыусакіуэт

псэр мыхъуамэ.

- Къэшэж Иннэ и философиер псэм лъоlэс, щабагъ хэлъу. Ипэжыпіэкіэ лирикэр псэм зыхимыщіэнкіэ хъуну-къым, - жиіащ Сэфарбий.

Котляров Виктор къызэхуэсахэм яригъэлъэгъуащ Къэшэж Иннэ и усэхэр щызэхуэхьэсыжауэ я тхылъ тедзапіэм къыщыдагъэкіа томитіыр, ядэгуэшащ тхылъхэм, усакіуэм ятеу-хуауэ иІэ гупсысэхэмкіэ.

Усакіуэм и Іэдакъэщіэкіхэм ящыщ усакіузмі и іздапьзіціоплогії і балькьэрыбэзкіэ зэдээкіауэ къеджащ «Минги Тау» журналым и редактор нэхъіщхьэ Додуев Аскар.

НыбжьыщІэхэмрэ сабийхэмрэ «тхылъ зэІухам» бгъэдэту къеджащ езыхэм нэхъыфІ дыдэу ялъагъу сатырхэм.

ГУГЪУЭТ Заремэ.

Сурэтхэр Къарей Элинэ трихащ.

Сочэ иджыблагъэ Іэтауэ щагъэлъэпіащ щіымахуэ Олимп джэгухэр абы зэрыщекіуэкірэ илъэси 10 зэры-хъур. Абы теухуауэ къалэм къыщызэрагъэпэща жылакъыщызэрагызыца жалы гъуэ, щэнхабзэ, спорт Іуэху шэ ныкъvэм нэблагъэм щэ ныкъуэм нэблагъэм ящыщу ди дежкіэ нэхъ лъапіэр Олимп мафіэр щызэіэадыгэхэми къызэрыхуагъэфэщарщ.

МАФІЭР Іуэхум щІыхагъэхьар джэгузэрекІуэкІа цыхухэм нэхъ lупщlу я нэгу къыщlагъэхьэжын папщlэт. 2014 гъэми хуэдэу, иджыри ар мамырыгъэм, зэкъуэтыныгъэм, зэныбжьэгъугъэм и дамыгъэу арат.

Япэу мафіэр дахьащ Ла-заревскэ районым. Гъуэгуа-нэм километр куэд къынэм километр куэд къы-зэщіиубыдэрт: Магри деж къыщыщіидзэрэ (Сочэрэ Тіуапсырэ я гъунапкъэр щы-(Сочэрэ зэпылъым), адэкІэ Щхьэхуит къуажэм, «Лазаревскэ» спорт ІуэхущІапіэм, Лазаревск жыг хадэ зыгъэпсэхупіэм щызэ-Іэпахынут. Иужьрей дыдэу Лазаревскэ гъущІ гъуэгу Лазаревскэ гъущі гъуэгу къэувыіэпіэм щызэхыхьэжынут. Абдеж къышышІэдзауэ чэзууэрэ мафІэр яхьащ Сочэ и Центральнэ, Хъуэст, Адлер

 КъызэгъэпэщакІуэхэм мы lуэхур гъэлъэпlэным адыгэ нэщэнэ иlэу ирагъэкlуэкlыну

МафІэр къыхуагъэфащэ

къызэрыхалъхьар (адыгэхэр пасэм Сочэ щыпсэууэ зэрыщытам пщІэ хуащІу), дауи, ди гуапэу ядэтІыгъащ. Па-сэрей дамыгъэр ди къуа-жэхэм я зым дахьэныр дахэ можил эвіні дакватыр дакэ мікіл гукъинэж щівіным мы-хьэнэшхуэ иіэт, - жеіэ Крас-нодар щівіналъэм и «Адыгэ Хасэ» жылагъуэ зэгухьэны-гьэм и унафэщі Кіэкіыхъу Мэжид.

А махуэр уэлбанэу зэры-щытам емылъытауэ, Щхьэщытам емыльыгауэ, цдъз-хуит къуажэм и гъунэм гукъы-дэжышхуэ яlзу щызэхуэсат хьэщіэ лъапіэхэр, нэхъыжь-хэр, «Адыгэ Хасэ»-м хэтхэр, кар, «Адыгэ ласэ»-гы хэгхэр, «Насып», «Шапсыгъ» ан-самблхэм я артистхэр, нэ-гъуэщі куэди. Абыхэм ягу къагъэкіыжащ илъэсипщі и пэ екіуэкіа іуэхугъуэшхуэри Олимп джэгухэр екlурэ-ещхьу къызэрагъэпэщын папщіэ Сочэ къалэми абы пэгъу-

Сочэ къалэми абы пэгъунэгъу къуажэхэми зэхъуэ-кыныгъэфіхэр зэрагъуэтари. Псори зы телъыджэ гуэрым пэпльэ хуэдэт. Ипэ-жыпізкіи, апхуэдэ къэхъун хуейт: Сочэ и Къалэ Зэхуэсым и унафэщі Филонов Виктора пагарарски пайоными Лазаревск районым

УВД-м и полицэм и къудамэу Сочэ къалэм щыІэм и Сочэ къалэм щыІэм и унафэші Коростылев Игоррэ я ужькіэ ещанэу щыт, ма-фіэр зыіыгъ Кіэкіыхъу Мэ-жид адыгэшым тесу (Абдзах зыфІащар) я пащхьэ къи-хьащ. Абы шууэ и гъусэт КІэкІыхъухэ Рашидрэ Муратри.

Зыкъэзумысыжынщи, сыгузавэрт, - жеlэ Мэжид. -Сышу бэлыхыу схужыlэн-къым. Пэжыр жысlэнщи, Хьэжыкъуэ къуажэм сыкъыщы-хъуащ, сызэрысабийри шы тесыкіэм зыхуэзгъэсэну зэпымыууэ сыщіэхъуэпсу щы тымыууз сыщахыулгу щытащ, аршхыя/а ар къыщы-зэхьуліа щыіауз къысхуз-щізжыркъым. Иджы ди льэпкь іуэхум папщіз зэз-мыгъащізу хъунутэкъым. ЗэрыфщІэщи, ШЫ гъэсэнымрэ зехуэнымрэ ар ди лъэпкъ щэнхабзэм мыхьэнэшхуэ щызиІэ и Іыхьэщ. Ди хабзэхэр тхъумэжыным хуэгъэзауэ илъэс зыбжанэ и пэ ди хасэм къызэригъэпэщащ адыгэш гъэхъунымрэ шэсынымкІэ комитет. Абы къызэщІиубыдащ Сочэ къалэрэ Tlyaпсы районымрэ я щІыпІэ зэхуэмыдэхэм адыгэшыр фіыуэ щызылъагъу ціыху пщіы бжыгъэхэр. Абы къыхэкІыу иджы сэри абы-хэм задезгъэкІун хуей хъуащ. А Іуэхум хуэмыІэзэми, Мэ-

жид шы уанэгум уардэу зы-щиlыгът, и къалэнри пщlэ пылъу игъэзэщlащ - адыгэ макъамэжьхэр къеуэу абы олимп мафіэр къыіэщіалъ-хьэри, адэкіэ езым Лазаревск районым и щІыпІэ ад-министрацэм и Іэтащхьэ Ермолаев Максим иритащ. ИужькІэ, Лазаревск деж мафіэр спортсмен ціэрыіуэхэм щызэіэпахащ - Мейкъуапэ самбэмрэ дзюдомкІэ и школым и гъэсэн, дзюдомкІэ студентхэм я дунейпсо зэпеуэм чемпионкэ щыхъуа (1988 чемпионкэ щыхъуа гъэм), Дзюдомкіэ студент-хэм папщіэ екіуэкіа дунейпсо чемпионатым и жэз медалыр щызыІэрызыгъэхьа (1990 гъэм) Нестеровэ Галинэрэ Гьэм) нестеровэ галинэрэ Сергей-Поле къуажэм дэт курыт школ №85-м «Самбо в школу» и клубым и уна-фэщI Календжян Вячеславрэ

Шэч хэмылъу, мыпхуэдэ lyэ хугъуэхэм уи щхьэр

лъагэу уагъэlэт, укъызыхэкlа лъэпкъым и пшіэр зыхыуагъащІэ.

БАГЪЭТЫР Луизэ.

Илъэс щэщі зи ныбжь гукъэкіыжхэр

Мы гъэ дызэрытым апхуэдиз илъэс бжыгъэ ирикъунущ ду-нейм къыщымыхъуа шу зекІуэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым къыщыщіэдзауэ Иорданием нэскіэ кіуар, къызэрызэрагъэпэщрэ. Сэ си гуапэщ а зекіуэм си къуажэгъуу, Къармэхьэблэ къуажэм жэгьуу, Къармэхьэолэ к вуажэм щыщу щіалищ зэрыхэтар: Къэшэж Анатолэ (Толэ) Хьэмээт и къуэр, Къармэ Хьэсэнбий Хьэбыж и къуэр, Къалэжьокъуэ Ахьмэд Хьэзрэталий и къуэр

ШУ ЗЕКІУЭМ хэтахэм ящыщ Къэшэж Толэ къуажэ еджапіэр къиуха нэужь, КъБКъУ-м мэкъу-мэш хозяйствэр механизацэ щіынымкіэ инженер іэщіагъэм щыхуеджащ, 1980 гъэм къуажэм къэкіуэжри, япэщіыкіэ іэщ гъэ-хъунымкіэ инженеру щытащ. иужькіэ мастерскойм и нэиужьна мастерскойы и на-жъыщхьзу, Екіэпціэкъуэ совхо-зым и инженеру, мэкъу-мэштехникэм инженер-технолог нэхъыщхьэу, механик нэхъы-щхьэу щытащ. ЗэхъуэкІыны-гъэхэм я лъэхъэнэм Къэшэжхэ я къызэрагъэпэшри. унагъуэм къвизэран вългэщил, ехъулізныгъз яізу илъэс 30-кіз ягъэлэжьащ «Солнечный» фізщыгъэр зиіз мэкъумэш кооперативыр.

кооперативыр.
Апхуэдэ зэфіэкіхэр зыбгъэ-дэль щіалэр жылагъуэ лэжьы-гъэхэми хуэжыджэрт. Нобэ Толэ и гугъу къытхуещіыж ильэс 30 и лякі экъэхуауэ щыга Іуэхугъуэм, Къэбэрдей-Балъкърым къыщы-щіэдзауэ Иорданием нэскіэ кіуа шу зекіуан

шіздзауэ июрданием нэскіэ кіуа шу зекіуэм. Пэрыіуэм къежьапіэ - А зекіуэ ціэрыіуэм Хьэщийщ. «Хьэщий и шым хуэдэ къужэм дэткъым», - къыхужаізу, абы шы и піалъэ ищіэрт, сыт щыгъуи шыфі зэрихуэрт. Іэщышхуи иіэт, шыфр зэрихуэрг. ізщышхуи иізг, езыр емыззшыжу лэжьакіуэш-хузу апхуэдэт. Жэпуэгъуэ рево-люцэр текіуа нэужь, апхуэдэхэм сытыт я натіэр - «кулак» къыфіа-щырти, и ізщри мылъкури тра-хырт. Иумытыну ухуиттэкъым. Апхуэдэу Ізщу иіэр трахри кол-хозым маратаци шыхуал дапхуалзу хозым иратащ, шыхэр, дапхуэдэу ищ!ми, ягуры!уащ, колхозым иритыну, ауэ езым ишхэр езым и!ыгъыжу колхозым щылэжьэну.

Иш тесыжу, и шыгу исыжу лажьэу

иш тесыжу, и шыгу исыжу лажьэу щьташ.
Си адэшхуэм апхуэдизу шы фіьуэ илъагъурти, іэмал хуе-кіуэри ишхэр зыіэщіигъэкіатэ-къым. Махуэ псоми лэжьауэ, жэщым гум из кіэртіоф Псыхуабэ нэс ишэрти къэкlуэжырт, ипхъу Суданий гупхэм пысу. Къэкlуэ-жырти, аргуэру пщэдджыжьым лэжьэну хыхьэжырт, апхуэдизкlэ ада дъямая и шы філак і уаху инс-къым. «Шы фівуэ зылъагъур фівуэ солъагъу», - жиіарт. Зыш-шиті фізкіа имыізу къригъа-жьэри, къищэхуми къихъуэжми, игъэбэгъуащ. Шы унагъуэкіэ ди-

мы вооз вуащ, шы уна вузкіз ди-мы за къэхъуакъым. Иджыри школым сымыкіуауэ (чышыр къыщесхуэкі ныбжым (чышыр къыщесхуяк ныожывим ситыгьянт), си къузш на-хъыжьхэм шым сагъэшэсш, зы баши къыс!эщ!алъхьэри, «еуэ и джабэм» жа!эри саут!ыпщащ. Метр щит! сык!уагъэнщ си за-къузу. Насып си!эти, шы !эсэжьт: срихьэжьакъым ик!и сыкъридзыхакъым. Мис абдежым кънщыхакъым. Мис абдежым къыщы-щаздазэри нобэр къыздэсым шы јумпар сымыут1ыпщауэ жып1э хъунущ. Сыц1ык1уу, школ нзу-жьым, ди адэм къужакпшаумк1э хьэбэз лъэныкъуэмк1э, фермэ щивыгъти, абы нэск1э лъэсу сыдэк1уейрт, шык1э къэзжыхын щхъэк1э. Си адэ шыпхъум и къуэ Бориси игъащ1э лъандэрэ шы зэрехуэ, Къэбэрдейм эыгуэрым шым ф1ыуэ хищ1ык1м эгГуанэщ. Си къуэшым и къуз Алими шым Си къузыым и къуз Алими шым дехьэх - щэм нэс шыуэ иlэщ иджыпсту. Алим Урысей шы-гъажэм и зы lыхьэ ди къуажэм шоигъэкlyэкlыу шыташ. Мис щригъэкіуэкіыу щытащ. Мис апхуэдэу лъэпкъкіз шы зехуэным дыхэпщіащ жыпіэ хъунущ.

Пъэпкъ зекіуэм гъусэу щызиіа си къуажэгъухэу Хьэсэнбийрэ Ахьмэдри зэрыціыкіурэ шы фіыуэ ялъагъуу, я псэм хэлъмэ хамыхыну апхуэдэу

- Иджы, Толэ, илъэс щэщі и пэкіэ къэхъуауэ щыта іуэху-

гъуэмкіэ дгъэзэжынщи, дауэ зэхэпхат зекіуэм и хъыбар, да-уэрэ ухыхьа хъуат? - 34-нэ шы заводми сыщылэ-

жьауэ, абы и унафэщіхэр фіьуэ сціыхут, езыхэми дыкъаціы-хурт. Дэри шы зэдгъэпэщыну дыхуейт, езыхэми шы щэнымкіэ план ятелът. Арати, шипщІ къы-щытщэхуауэ щытащ абы. Шыхэр шыфІу, хэплъыхьауэ къыдащат. Абы къыщысщэхуа шыщІэхэм щыщ зыр (и ціэр Брамэт) Нал-шык и шы гъэжапіэм сшэри илъэ-сищкіэ щыіащ, «Солнечный» кооперативым и ціэкіэ къажэу, фіы дыдэу шыгъажэхэм хэту, Абы и фіыгъэкіэ а Іуэхущіапіэм и унафэщі, Урысей Федерацэм унафэщі, Урысей Федерацэм шіыхь зиіз и тренер Къуныжь Мухьэрбий ціыхугьэ къысхуз-хъуащ. Мухьэрбийт япз дыдз къызжезыіар шу 25-рэ ягьз-хьэзыру Тыркум нас, адкізжіз зекіуз ящіыну мурад зэраіэр. Шыфі сызэриізм щыгъуазэти, къызэгъэпэщакіуэхэр къакіуэри сишхэми еплъащ, ягу ирихьащ. Сытми, шиті згъэхьэзырыну си пшэ къыдалъхьаш.

Ежьэнухэм дишхэр ди гъусэу Налшык шы гъэжапіэм тхьэма-хуитікіэ дыщыіащ, Іуэхум зыхуэдгъэхьэзыру. Шыхэр зедгъэкlуащ, къалэ кlуэцlым къыщедгъэ-кlухьурэ, машинэ макъхэм щымыщтэу едгъэсащ.

мыштау еді эссад; Зекіуэр нэхъыбэ дыдэу зытеу-хуар Урыс-Кавказ зауэр зэриухрэ илъэси 130-рэ зэрырикъуар арат. Къинэмыщіауэ, лъэпкъхэм я зэныбжызгыугызр гызбыдэн, адыгэ-шым лъэкlыр зэрыдунейуэ егыз-лъагъун - мис абыхэм я сау-лыкъукlэ гъуэгу дытехьат.

А зэманым республикэм и Пре-зидент Кіуэкіуэ Валерэ Мухьэмэд и къуэр КъБР-м и Правительи кързр кърг-м и правительствам и унэм и гупамкіз щызаха-ша зэхуэсышхуэм къыщыпсэ-льаш. Дэри дишхэм дытесу, адыгэ фащэ екіухэр тщыгъы, абы дыхэтащ, абы и ужькіз мыгу-

абы дыхэгаш, абы и ужькіз мыгу-вау пщіэрэ щіыжрэ диізу гъуэгу дытрагъэхьауэ щытащ. Сочи диківу тенджыз Фіыціэм дызэпрыкіа нзужь, псом япэ ды-къвщыувыіар Самсун тырку къа-

Зэман кіыхькіэ шы фытесу зэман кызыкыз шы фыгесу гъузгу фызэрытетынур уна-гъузм дауэ къащыхъуа? Арэ-зыуэ уаутІыпща? Абы щыгъуэ иджы къетхьэкІ жып телефон-

жэри интернетри щы акъым...
- Пэжыр жыс энци, ц ыхубэхэр нэхъ гузэващ. Ди адэм, зэнэхь гузэващ. Ди адэм, зэ-рыжыс ащи, шыр, абы ехьэл а сыт хуэдэ Іузхури апхуэдизк э ф Экъабылти, хьэуэ къыхигъэк а-къым. Унэм щ эс адрейхэм я гудлами в жагъусами - ги алам гуапэми я жагъуэми - ди адэм жиlэрат унафэр. Сэ шы тесын сфlэфl щхьэкlэ,

апхуэдэ гъузгуанэ кlыхь сытета-тэкъым. Апхуэдэм деж уанэм мыхьэнэшхуэ иlэщ. Ди адэм и шыпхъум адыгэ уанэгу щхъэнтэ схуригъэдат, «Суданий и уанэгу щхъэнтэм нэхърэ нэхъ тынш щыlэкъым», - жиlэри. Уанэ къищэхущ, зэрыщыту зэпкърихри, урысыфэ жыхуа!эхэр адыгэфэк!э ихъуэжащ, си !эпкълъэпкъым зэрезэгъынум хуэдэу (семызэшын шхьэкіэ) схутриухуаш. Шым сызэрытесынум, сызэрыкіэлъы-плъынум теухуауэ ди адэм къызита чэнджэшхэр къысшхьэпэ-

зита чэнджэцхэр къысщхьэпэ-жащ гъуэгу сыгетыху. Мазэрэ ныкъуэм къриубыдэу ди унагъуэм исхэм тlзу сыкъе-псэлъэфауэ аращ, Сирием, итlанэ Иорданием къисщіыкіъу. Япэу къыщысщіам, ди анэрат трубкэр къэзыщтари, си узынща-тьям си ныбэ ныкъча сытрубкэр къэзыщтари, си узынша-гъэм, си ныбэ ныкъуэ, сы-піыщіэрэ - ахэрат зи гугъу ищіар. Итіанэ ди адэм Іихри: «Шыхэр да-уэ хъурэ? Дауэрэ Кіуэрэ? Гьуэ-гуанэр къатехьэлъэрэ?» - арат зыщіэупщіар. «Псом нэхърз нухьыфіу сокіуз», - щыжысіам, хуабжьу и гуапэ хъуат.

Ди анэр зытегузэвыхьами узыгьэдзыхэн хэлътэкъым. Гъуэмылэкіэ дыбэлэрыгъатэкъым: мэлыл, былымыл, кхъуей хуэдэхэр лып, былымыл, ккъуеи хуэдэхэр гьэгъуауэ, пхъэщхьэмыщхьэ, гьавэ, хьэжыгъэ - ціыхум ишхыу зыхуэныкъуэну зыри къэмынэу тіыгът. Фіы дыдэу пщафіэ щіалхэр къытхэтт. Лэкъум нэгъунэ тхуагъажьэрт. Ауэ апхуэдэ къыщыхъур ціыху здэщымыіз лыкъышымынам памт. дыкъыщыувы!ам дежт

Хэкужьым икіа адыгэ щіа хэм сыт хуэдэу къыфіу

щІэрэт ди лъэпкъэгъухэр?
- О-о-о. Адыгэхэр къытпе - О-о-о. Адыгэхэр къытпе-жьэурэ унагъуз-унагъузк!э ды-зэбграшырти, дагъэхьэщ!эрт. Абы щыгъуэм къэрал гъу-напкъэхэр апхуэдэу зэlухатэ-къым, адыгэхэм зэк!элъык!уэну Ізмал тэмэму яlэтэкъым. Арати, дранэт, драпсэт, «адэжь щ|ыналъэм къикіа адыгэхэр» жаізу гуапэу къытпежьэхэрт. «Сэ нэхъ хьэщіэ мащіэщ къыслъысар, уэ нэхъыбэ къыплъысащ», - жаізу нахъыбо къыплъысащ», - жаlау гукъана захуащіыжу, дызылъы-мысым загъэгусэу дызэбгра-шырти, егъэлеяуэ хъэщіагъэ къыдахырт. Умыувыізу хжужыым утрагъэпсэлъыхынут, яфізхьэ-лэмэтуи къыдэдаіуэрт. Ерыскъы іафі зэрыдагъэшхым нэмыщі, ди щыгъынхэри зыхуей хуагъэзауз

нэху дыкърагъэкІырт. Куэдым я унэкъуэщ къагъуэтыжырт. Сэри къэзгъуэтыжауэ щытащ зы Къэшэж унагъуэ. Унагъуэм я нэхъыжьыр Хьэжмуридт. Ар къызытекіа Къэшэжхэр зэ-къуэшиті хъууэ хэкум икіауэ щыквузшиті хьууз хэкум икнауз цы-тат. Хьэжмурид зы къузрэ гкъуи-плірэ иІзт. Ар къасшэу згъэ-къэщІэну сигу ипъащ, ауэ и узын-шагъэм къихьакъым. Иджы, си жагъуэ зэрыкъунщи, ар псэуж-кыым, ауэ и бынхэр къызолъы-хъуэ. Зэ дызэрыщІамэ, къез-тъэблельнит хъуэ. Зэ дыз гъэблэгъэнут.

гъэблэгъэнут.
- Далхуэдиз зэманкіз гъуэгу фытетат, Толэ? Сыт хуэдэ щіыналъэхэм фи лъэр теуват?
- Мазэрэ ныкъуэкіз дытетащ гъуэгу, километр 2500-рэ ткіуащ. Тыркуми, Сириеми, Иорданиеми дыкіуэцірыкіащ. А зэманым Сириеми рием и пащтыхьым и къуэ нэ-хъыжьыр машинэ фэбжьым хэкlуэдати, абыи дыхуэщыгъуащ.

хэкІуэдати, абый дыхуэщыг-уэщ. Абы щыпсэу ди льэлкьэг-ухэми хуабжыу дагьэльэліат.
Жэщым щакіуэ дубгьурти, ыдгьэлсэхурт къуажэ, къалэ дыкъыщымыувыіамэ. Пщэдджыжьым жьыуэ, дыгъэр къэлыны дыкыра дыкыра дыхыра дыкыра дыкыра дыкыра дыкыра дыкыра дыкыра дыкыра дыкуаму хыбар ирагьэщіам жайыра дыкуами, хыбар ирагьэщіам ещхыу, адыгэхэр кышыэхуэсырт. Диш, ди фащэхэр яфіэхьэлэмэтт, гуапэу драгьэблагьэрт.

Гъэрт.
А псори дигу къэдгъэкіыжу гупым хэтахэр ноби дызэрыІыгъщ. Иджы, Тхьэм и шыкуркіэ, телефонкіэ, интернеткі у зэрыщіз мэхъури, дызэщіоупщіз. Ди гупым щыщ зыбжанэ Напшык дыщызэхуэзащ илтьэс кіуам, хуабжыу гуапэу дызэбгъэдэсащ. Ди мумарац. Тукъэм жиізмэ шууэ Ди мурадщ, Тхьэм жиІэмэ, шууэ

Къущхьэхъу дыдэкІыну. Дуней тлъэгъуащ абы щыгъуэ. дунеи птват вуащ аюы щы вуа-Пэкіу гугъу дехьами, гуткъинажт а махуэхэр. Иджыри къэс си гум Ізфіју илъщ. - Тхьэм уигъэпсэу, Толэ, Тхьэм уигъэузыншэ! Фи мурадхэр

уигьэузыншэ! Фи мурадхэр Тхьэм къывигъэхъул!э!

Епсэльар ЛЫХЬ Людмилэщ.

Мы махуэхэм Тэрч и мафіэсгьэун-кіыфіхэм къаіэрыхьащ Курп Ипщэ къуажэм и бгъум удз гъуар зэры-щисым теухуа хъыбар. МафіэсгъзункІыфіхэр щіыпіэм щынэсам лыгъэр мэзымкіэ кіуэрт. Урысей МЧС-м и лэжьакіуэхэм абы зрамыгъэубгъуу къызэтрагъэувы ащ.

КЪЫХЭЛГЪЭШЫНШИ ар къншыхъуа зы жэщ-махуэм къриубыдэу ма фізстьзункіыфіхэр апхуэдэ Іуэхукіз 24-рэ дэкіащ. 2024 гъэр къызэрихьэрэ Къэ-бэрдей-Балъкъэр Республикэм удзхэкі

тыуар ису 72-рэ щатхащ. Жыпіэнурамэ, мафіэсхэм я нэхъыба-піэр къохъу ціыхум и зэранкіэ. Кіэ-лъымыплъу къагъанэ мафіэм, ямы-гъзункіыфіауэ хыфіадзэ тутыным е сенычым шынагъуэ кърикІуэнкІэ зэрыхъу-нур ящогъупщэ.

КъэкІыгъэ гъуар къэлыдмэ, жьым зригъэубгъункіэ икіи хэщіыныгъэшхуэ кърикіуэнкіэ, псэупіэхэм, іуэхущіапіэхэм нэсынкіэ, нэхъыщхьэращи, ціыху хэкіуэдэнкіи хъунущ.

Фысакъыну зыщывмыгъэгъупщэ

Урысейм и МЧС-р жэщ-махуэ имы эу пуньсемім и местр жаш-махуэ имынзу спутниккіз кіэльопль мафізс къыщы-къункіз къуну щіыпізхэм, абы ди рес-публикэри хыхьзу. Зи гугъу тщіы жэщ-махуэм КъБР-м 7 щатхати, абыхэм ящы-щу 5-м деж мафіз къыщылыдат.

Удз гъуахэмрэ ежьужьхэмрэ зы-гъэсхэм маф осым зыщыхъумэным къигъэув хабзэхэр ямыгъэзащ омэ, административнэ жэуап яхь УФ-м и кодексым и 20.4-нэ статьям и 1-нэ Іыхьэм ипкъ иткlэ. Къапщтэмэ, мыпхуэдэ

къуэдыхэр тралъхьэ:
- ціыхухэм апхуэдэу пщіы зэрымыхъур гурагъаlуэ е административнэ зыру сом 5000-м къыщыщІэдзауэ 15 000-м нэс тралъхьэ; къулыкъущІэхэм сом 20 000-м къыщыщіздазу 30 000-м нас; хьэрычэтыщізхэм - сом 40 000-м къыщыщіздазу 30 000-м нас; мыльку хаха зиіз јухущіапіз зыгъэлажьом - сом 300 000 къыщыщіздазу 400 000-м нас ирагъэпшын, - къет Урысей МЧС-м и Управленэ нэхъыщхьэу КъБР-м щыІэм и равленэ нэхрышлоэ, . пресс-Іуэхущіапіэм. УЭРДОКЪУЭ Женя.

Пщы Идархэ я зы къуэпс ціыкіут...

Къэбэрдей-Балъкъэрым гу-манитар къэхутэныгъэхэмкіэ и институтым илъэс зыбжанэкіэ къыдигъэкіыгъа «Кавказ Ищхъэрэм щыпсэу лъэпкъхэм я лІакъуэ тхыдэр» («Генеалогия Северного Кавказа») щІэныгъэ лэжьыгъэм хэгъэгум щыпсэу лъэпкъхэм я шІэжым зиІэлынымкіэ мыхьэнэшхуэ иіащ. А къыдэкіыгъэм и зэхэшакіуэу щыта, тхыдэ щіэныгъэхэмкіэ щыта, тхыдэ щіэныгъэхэмікі экандидат, ліакъуэрыдж ціэрыіуэ Махъсидэ Анатолэ льэпкъхэм я зэхуаку дэлъ зэпхыныгъэр къэхутэным, унагъуэціэхэм къежьапіэ яхуэхъуар зэхэгъэкіыным, адыгэм и ліакъуэ тхыдэм ехьэліа тепльэгъуэхэр къэтіэщіыжыным хузунэтіауэ лэжьыгъэшхуэ кърихьэліаш, Апхуэдэу Махъсидэм и фіыщіэ хэлъщ ди льэпкъым и тхыдэщіэм пщы идархэ къызэрыхуразмами. Идархэ къызэрыхэувэжами. Урысейм и тхыдэм Черкасскэ унэціэмкіэ къыхэна пщы унаунэціэмкі э къыхэна пщы уна-гъуэр лъзужьышхуэ къззыгъз-на унагъуэщ. Идархэ сигу къы-щізкіыжам и гугъу сщіын ипэ къихузу, газетым и щізджы-кіакіуэхэм садэгуэшэнут.

ЗИ ЦІЭ къитіуа ліакъуэ зэу-жьым щыщу 2003 гъэм дунейм къытехьа 7-нэ къыдэкіыгъуэм тетщ пщы Идар Темрыкъуэ и къуэпсым зэрызидзам теухуауэ Черкасскэ Борис и къалэмыпэм къыщІэкІа тхыгъэ гъэщІэгъуэн. Абы къыщыгъэлъэгъуащ Идархэ къызэпача гъуэгуанэр, къахэкlа ціыху ціэрыіуэхэм я гъащіэм ехьэліа тхыгъэ кіэщіхэр. Нэ-хъыщхьэращи, тхыгъэр зейм абхъыщхъэращи, тхыгъэр зеим аб-деж къыщыжей з п щыізныгъэр зэрыщыту Урысей пащтыхъы-гъуэм елхауэ къекіуэкіами, адыгэхэм къазэрыхжіар зэи зэращымыгъупщар, сыт хуэдэ утыку ихъами Къэбэрдейм и пщышхуэу щыта Идар Темры-къуз и щізблэм зэращыщыр

квуз и щізолям заращыщыр къмагьъщу зарыщытар...
Пакъуэхэм я тхыдэм теухуа щізныгьэ захуэс щыізу щыхьэрышхуэм дыкіуэгьат. Махуытіздылэжьауэ абы сызыша Махъсидэ Анатолэ къызжиlащ пщы-хьэщхьэм хьэщlапlэ дызэрыхышкым хышапіз дызэры-кіуэр, дезыгъзблэгтыр хуабжыу кызэрытхуэпабгьэр. Гуапэу кызэрытхуэпабгьэр. Гуапэу кызтіущіз ліым и урысібэзмкіз кызпіціяхы зэрыщымыщыр, ауз и нэгум гурыщхуэ сигьэщіырти, зи хэтыр зэхэкіыху зысшыіащ. Дызыщімкьа унэр ізхуитльа-хуитт, дэнэкіз уппъэми, сурэ-тышхуэхэмрэ ткыль тегьзува-пізхэмрэ кызпытырт зыкыгумышізнкіз ізмал иіэтапіэхэмрэ къэлъагъуэр зыхыумыщіэнкіэ іэмал иІэтэзыхыумыщіэнкіэ ізмал игізэ-къым унагъуэм ищіыб тхыдэшхуэ зэрыдэлъыр, ар къызэрыгуэкіыу зэрыщымытыр. _ «Идархэ сазэрыщымытыр. «Идархэ са-щыщщ, си цІэр Борисщ, си гуащыщц, си ціэр Борисці, си гуа-пэщ фыкъызэрысхуеблэгъар», -щыжиізм, мыр пэж жыхуэсізу, Анатолэ деж сеплъэкіащ. Пыгу-фіыкіри, къыпидзыжащ: «Аращ, мы унагъуэр пщы Идар Темры-касска Борисці», - жиіащ. А пщыхьэщхьэр си гум къинэжа-хэм яцыщц: Борис унагтуэм илть пасэрей сурэтыжьхэр къицтэри, пасэрей сурэтыжьхэр къищтэри, гасэрей сурэгыжыхар кышцэри, дэтхэнэми тепсэльыхырэр уэршэр ІэфІ жэщыбгым фІэкІыху дыхэтыгъат. Дызыбгьэдас Ізнэм кээкъущыкъу захэт гуэр кънтригъзуващ бысымым. «Мыр си гьзуващ оысымым. «Мыр си адэшхуэхэм ящыщ Черкасскэ Пётр пщэдджыжь шеяфэр зэрищІу щыта хьэкъущыкъущ. Хэкужьым къикІа хьэшІэхэм къахуэзмыщтэмэ, хэт щхьэкіэ кьэс-щтэн!..» - жиіащ. Къыхэзгъэщын-щи, ар Урысейм и япэ генералиссимусу щыта Идар Алыджыкъуэ и къуэ Михаил и къуэрылъху Пётрт. Тхыдэм дыхригъэлъэсам и мызакъузу, дытригъзІзба хуз-

Ауэ псом хуэмыдэу гуимыхуж сщыхъуащ Борис и иужьрей пса-лъэхэр: «Къэбэрдейм къикlа си адэшхуэхэр хэкужьым и гъащіэм пэіэщіэ щіыхуэхъуа щхьэусыгъуэ нобэ схузэхэгъэкІыну

къыщіэкіынкъым. Ауэ хьэкъыу сощіэ си нэхъыжьхэм я гъащіэр Урысейм быдэу ирапхами, урыс бзылъхугъэхэр щхьэгъусэ ящіу кърик/уами, языхээми Къэбэр-дейм зэрепхар, адыгэхэм къа-зэрыхэк/ар зэращымыгъупщар. зэрыкалын ээрышылын вулшды Ар къэгьэнауэ, дэ жьуджалэм дрещхьщ, жа!эрт - урысу зытлъы-тэжыркъым, дыкъызыха!каэм дац|ыхуркъым. Къулыкъур илэ иригъэщу къэпсэуа л!акъуз дыкъыхэкіащи, а хьэкъыр льэп-къыцізу къытхуэнами ярейщ, жаіэрт. Си быныр зэрызэджэжыжаіэрт. Си оыныр зэрызэджэжы-ну льэлкъыціэр жаіэнумэ, ез-гъэщіащ, адэкіз езыхэр зэре-плыжщ, ез сыкъэзылъхуахэм сызэрыадыгэр жаіэу щытащи, абы сытетщ. Адыгэхэм ящыщу зы ціыхум и льэлкъэтъуу сыкъм-льытэмэ, сынасыпыфізщ», -жиіэри игу къызэфізнат.

Иджыблагъэ интернетым зы псалъэмакъ дыщрихьэліащ: да-хэнэгуу узыіуплъэ бзылъхугъэм и сурэтым иридауэрт, хэти и Іуэху сурстым нуждуург, хэти абы къикуа гъащ!э гъуэгуанэм емылъытауэ, адыгэм щыщу зыкъилъытэжмэ, лъэпкъ тхыдэмкІэ Іыхьэгъу хъууэ жиlэу. Арыххэуи, ищхьэкlэ зи гугъу сщlа Борис и гурыгъузхэм етlуанэ lyэху і урыгъузхэм етіуанэ Іуэху еплъыкіэр хэслъхьэжри, сурэтыр еплыкізр хаслъкьэжри, сурэтыр зытеухуа ціьхубз гъэщіэгъуэным и щыіэныгъэм теухуа тхыгъэ гъэхьэзырыным сытегушхуаци. Зи гугъу сщіыр Черкасскэ уна-гъуэціэр зэгуэр зезыхьахэм ящы-щу щіыпіэ куэдым къыщаціыхур.

щыта оперэ уэрэджыlакіуэ Чер-касскэ Борис ипхъу Марианнэщ. Оперэ гъуазджэм лъзужь дахэ къыхэзына Черкасскэ Марианнэ Бытырбыху къалэм 1876 гъэм мазаем и 25-м (жьымкіэ - и 13-м) къыщалъхуащ. Абы и макъыр драмэм хуэщіа сопранэ гъэщіэгъуэн дыдэт: лъэшт, лъагэ дыдэу зиізтырт, и щізжьыуэри плъы-фэбэу зэтепщіыкіырт - нэхъ ин дыдэу зыщригъэіэтам деж гъу-щіыкіэ гуэрхэр къыщізіукіыу дықіз зыщрін вататам деж гыу-щіыкіз гуэрхэр къыщізіукіыу хужжэрт, за захэпхауз зэрып-щыгъупщэн щымыізу. Лъагзу зызыізтыф макъым зэми щабагъ щімлъхьэфырт, зэми, льа-хъшэ дыдэу иригъэхырти, псэм телъэщімхь фіэкіа умыщізу lyкъригъэкІырт. щащэу къригъэкІырт. Тхьэм кърита и сопранэ макъыр зэрыз-ригъэкІуэфым къыхэкІыу, Мари-аннэ оперэ гъэлъэгъуэныгъэхэм

аннэ оперэ гъэлъэгъузны выдыты щыджэгуну роль замылізужьы-гъужэр къвкуагъэфащэрт. Смольнэм дэт, пщы-уэркъ пъэпкъхэм япхъухэр щеджэ ин-стититын къиуха наужь, Черльэлкьхэм ніткухэр щеджэ ин-ститутыр кыуха нэужь, Чер-касскэ Марианнэ уэрэд жыlэным-кіэ бгъэдэль зэфізкіым хигьэ-хьуэну Бытырбыху къалэм дэт консерваторием щіэтіысхващ. Марианнэ и кіэн къикіауэ жыпіэ хъунущ: ар пэщіэхуащ уэрэд-жыіакіуэ икіи макъамэмкіэ егъэджакіуэ ізээ Ферни Джиральдо-ни Каролинэ. Абы Марианнэ гулъытэшхуэ къыхуищіащ, и макъым хэлъ фіагъ псори нахуэуи къригъэщіащ. Куэд дыди дэмыкіыу абы къыхуагъэфэщащ япэ оперэ ролыр. Паштыхь гуашэ Марие и ціэр зезыхьэ театрым и дирижёрым гу къылъетэ зэчий зыбгъэдэлъ бзылъхугъэм икіи ар

зыбгъэдэлъ бзылъхугъэм икіи ар 1900 гъэм Чайковска Пётр итха «Онегин Евгений» оперэм щыщу Татъяна и ролыр игъэзэщіэну ирегъэблагъэ. Марианнэ къызыкъуихар и макъ лъэщым и закъуэкъым, абы зигъэльогъуащ драмэ джэгуакіуз іззэуи. Абы къыкіэлъыкіуащ Рубинштейн Антон и «Жинфіыці» оперэм щыщу Тамарэ и ролыр. Марианна хуэдэу, зыми куэдрэ Тамарэ и ролыр къехъуліэжакъым, алхуэдизкіз абы гузыхэщіз ин хилъхьат, фэрыщіагъ зыхэмыль гурыщіа лъэщкіз ар иузэдати. Аблеж къы кіэ ар иузэдати. Абдеж къы-щежьэри, Черкасскэ Марианнэ и макъкіэ къэпсэлъащ Глинкэ Ми-хаил, Чайковский Пётр, Бородин Александр я оперэхэм хэт ціы-хубэхэр. Ар джэгуащ «Фіыціэжь гуащэм» хэт Лизэу, «Русланрэ Людмилэрэ» хэт Гориславэу.

Марианнэ дежкіэ 1907 гъэр эхугъуэфі куэдкіэ гъэнщіауэ Іуэхугъуэфі куэдкіэ гъэнщіауэ екіуэкіащ. Ауэ зыми хуэдэжтэ-къым Парижкъалэм къыщызэрагъэпэщауэ щыта «Урыс лъэ-хъэнэхэр» зи ф!эщыгъэ гъуазджэ зэхыхьэхэр. Ар къызэзыгъэлэ-щар театр лэжьакіуэ ціэрыіуэ Дягилев Сергейт, икіи къыхилъ-хьа жэрдэмыр нэгъэсауэ зэщіэн папщІэ къригъэблэгъат а лъэ хъэнэм щэнхабзэмрэ гъуаз папціз къригъэблэгъат а лъэ-жъэнэм щэнхабзэмрэ гъуаз-джэмрэ я вагъуау къалъытэ сурэтыщіхэмрэ уэрэдусхэмрэ, композиторхэмрэ хореографхэм-рэ. Захуасым пщэрылъ зыщи-щіыжа Іуахугъуэхэр къыпхуз-мылъытэну инт - гъуазджэм зе-гъзуэзщіынырт, абы и жьауэр къыкіэлъыкіуэ илъэсхэм ятри-дзау зегъэіэтынырт. Черкасскэ марианна и насыпым къмхьаш Марианнэ и насыпым къихьаш Шаляпин Фёдор, Збруевэ Евгение, Петренкэ Елизаветэ, Касторский Владимир я гъусэу утыкум къихьэну. ДэнэкІи щаІэтырт, дэнэкІи щалъытэрт уэрэджыlaklyap.

Композитор Римский-Корсаков композитор гимскии-корсаков Николай и «Нэрымытьагъу КІы-тІыжь къалэмрэ Февроние пща-щэмрэ» оперэм ущыджэгуныр дапщэщи гугъут. Ар мызэ-мытІзу ягъзуват, джэгуакіуэ Ізэз куэди хэтат. Ауз Черкасскэр Февроние «утыкум къызэрыришам» хуэдэу зыми игъэджэгуфатэкъым. «Уи макъыр ину къибгъэкікіэ зэфіэ-кіыркъым, а лъагагъэм укъезы-мыгъэхуэхыжын гуащіи пхэлъын мыгъэхуэхыжын гуащи пхэльын хуейц - тыншид жыпау дэкыпа бгъузамка укіума, дауи, жыжьэ унэсынукъым, ауэ, шынагъуэми, нэхъ бгъуэмка удэкімэц, дунешхуэм укъшцыхэлплээфынур - марианна ар хузэфіэкіащ», - ит-Марианнэ ар хузэфІэкІащ», - ит-хыжыгъат иужькІэ Римский-Корсаковым.

саковым. Ізмалыншэу къыхэгъэщын хуейщ Марианнэ Милан къалэм дэт, La Scala театрышхуэм зэрыщыджэгуари. Черкасскэм абдеж щигъэзэщіат Вагнер Рихард и «Нибелунг и Ізлъын» тетралогием хэт Брунгильдэ. Япзу ар щыджэгуар «Рейн дыщэр» теплъэгъуэрщ. Ауэ иужькіэ щыджэгуащ «Валькириеми», щыджэгуащ «Валькириеми», «Зигфрдми», «Тхьэхэм я кlyэ-дыжыгъуэми». Черкасскэ Мари-аннэ фlэкla теплъэгъуипліми хэтыныр зыхузэфlэкla щыіэанна фізкіа Гелільзі умілінімі хэтыныр зыхузэфізкіа щыіз-къым. «Черкасскэм хуэбгъэдэн къыпхуэгъуэтыркъым, бжэн ізл фізкіа умыщіэну, пкізуэ бжыр къыщипхъуатэм, къыпэщізувар кылышиндувар сыт хуэдэ Іэмалкіи зэрыри-гъэкіуэтынум шэч къытримыкьэ-жу и щхьэр лъагэу иІэту хъуаскіэр къызыших и нитіымкіэ къышыб жьэхэплъэм деж... Вагнер и оперэм хэлъ макъ зэхэгъэувэкlэ хьэлъэр зыми щымыщу Мариан-Вагнер нэ къегъэјурыщіэри, ярэби, комна кьегьзіурыщіари, ярэом, ком-позиторыр къыддэмыгушыіауэ піара, жыуигьзіау Ізнкун уещі», -итхыгьат критик Свириденкэ Со-фие. Ар ціыхум и пщіар льагау зыіат уасэщ. Марианна зыхэт дунейр зауз къвізатекъутащ революцар къв-зърійки хъздал марала выісит

хъейуэ къэрал унафэр зыlэщlы-хьахэм щыlа псэукlэр зэрыщыту щахъуэжым. Зэхъуэкlыныгъэхэм я щхьэл мывэм Черкасскэхэм

ящыщ куэд ихьэжащ, иужькіэ щіы хъурейм трикъухьащ. Мари-аннэ и унагъуэр къезыгъэлар абы фіншіэрт. бгъэдэлъ куэдым огъэдэлъ фіыщіэрт, куэдым къызэраціыхурт - бжьыпэр зыубыда плъыжьхэр «щыукіыта» хуэдэт ціыхубэм жаїэнум...Мылъкур зытраха Марианнэ Нева Іуфэм къесыліз ктыухьзэм тхъэ ърихыу лэжьэну щхьэхуимыту яхуащ.

яхуащ.
Зы илъэс хуэдиз апхуэдэу екіуэкіагъэнщ. Ціыхубзым зыхищіэрт псэхугъуэ къызэрыра мытынур, гувэми щіэхми із щіыіэкіэ и унагъуэм къызэщылакіэ и унагъуэм къызэрыхэлэбэнур. Аращ къызыхэкіар абы 1918 гъэм, бжыхьэ кіасэу, хьэхуу къащта пэш гуэрым и ныбжьэгъухэмрэ фІыуэ къэзыныбжьэгъухэмрэ фіыуэ къззы-тьагъухэмрэ папщіз иужьрей концертыр щиту щальхуа щіыпізр ибгынэныр. Марианнэ лъахэм икіащ и къуз Алексей и гъусэу. И щхьэгъусэ Палечек Ни-колай зыхуигъэфэщакъым щіэпхъуэжыныр, ар щыгугъырт щытыкіэр зэтес хъужыным... Колчак Александр и правительствэм егъэджэныгъэ Іуэхухэмкіэ министру зэрыхэтар мысагъэу къы-хуалъагъури, Николай 1937 гъэм ягъэтІысащ, а илъэс дыдэми и унафэр укІкІэ ящІащ...

унафэр укікі э ящіащ... Марианнэ япэщіыкіэ Сыбы-рым, итіанэ Къуэкіыпіэ Жыжьэм къыщыщіидзащ. Владивосток икіри, Харбинкіэ зэджэ къалэ цыкіум кіуащ. Хужыдзэм хэта-хэмрэ абыхэм я унагъуэхэмрэ тіысыпіэ яхуэхъуар мыбдежт. Зыми зэрызимыхъуэжынур, хэгъэгу унафэр зыізщімкахэр кімкы къызэрытенар къащыгурыіуэм, щхьэж и псэуныгъэ иужь ихьэщхьэж и псэуныгъэ иужь ихьэ-жащ, камэ къраалхэм зэры-нэсыным и Іэмалхэр къалъы-хъузу хуежьащ. Черкасскэм хыр зэпиулщіри, япэщінкіэ Амери-кэм кіуащ, иужькіэ Европэм Іэпхъужри, Алыджым щетіысэ-хащ, Афины къалэм дэт театрым ирагъэблагъэри, Марианна илъэ-ситым арблагъари, Марианна илъэситым нэблагъэкіэ шылэжьаш ситым нэолагьэкіэ щылэжьащ, мыбдеж ар театр гьэльэгьуэныгьэ куэдым щыджэгуаш, ауз «Аидэ» оперэм хэт, гьащіэм и роль игъэзэщіар нэхъыфі дыуащ, ауэ гъащІэм дэхэм халъытащ.

дэхэм хальыгаш. Хэкур зыбгына Марианнэ иджы жьуджалэм ещхьт. Лэжьыгъэ къилъыхъуэу ар щІыпІэ куэдым къыщыщӀид́защ, къэрал куэд къызэхикІухьащ. ИкІэм-икІэжым, къызэхик/ухьащ, Ик/эм-ик/1эжым, Черкасскэр Литвамрэ Латвиемрэ щылэжьэну ирагъэблэгъащ. Ма-рианнэ 1926 гъэм и щіымахуэм Ригэ къок/уэ утыкур зыдигъэб-жьыф)эу щыта Шаляпин Фёдор, Смирнов Дмитрий, Липковская Лидие яхуэзэжащ, нэхъыщхээра-

щи, и уэрэд жыlэкlэр зыцlы-хужхэм щаlущlэжащ. Щlэх дыдэу Черкасскэм уэрэд жыlэн щlедзэж - 1926 гъэм мазае жыіэн щіедзэж - 1926 гээм мазае мазэм и 13-м ар Латыш льэпкь оперэм и утыкум кьохьэ. Ар теплъэгъуитхуу зэхэту Мейрбер Джакомэ итха «Гугенотхэм» Ізгур хузэтрачу щоджэгу. Тхьэмахуэ фіэкіа дэмыкіыу, ЧайковскэПетр и «Фіыціэжь гуащэр» щіэрыщізу ягъзувэжри, Лизэ и ролыр щегъзащіэ. Абы къыхуагъэфащэ нэгъуэщі оперэхэми щыджэгуну. нэгъуэщі оперэхэми щыджэгуну. Марианнэ гъащіэм хуищіу щыта гугъэхэр къызащіорыуэж, зыкъэзыіэтыж гукъыдэжым къаруущізхэр къыхелъхьэж. Иужькіи абы дунейм и театр куэдым и макъыр щигъэїуащ, езым и мызакыуэу, зи ціякір утыкум ихьо хэгъэгум и пщіэри щіыпіэ куэдым льагэу щиіэташ. Ар эзхищіыкіащ икіи щыгъупщактым латыш интеллигенцэм - хуэфащэ іулыдж сыт щыгъуи Марианнэ хуищіащ. Ауэрэ и щіалэ закъуэр - Алексей къихьи хъуащ, «Бгъэ анэмрэ и шырымрэ» - арат абыхэм ціыху шырымрэ» - арат абыхэм ціыху-

жэр къызэреджэр. Сыт хуэдиз лъытэныгъэ къы-хуамыщІми, Марианнэ зэи игу ихуакъым гъуэтыгъуэ имыхуэхэр, зыхузэфІэмыкІхэр, дэхуэхахэр зэрыщыІэм. Черкасскэм щІэхзэрыщыіэм. Черкасскэм щіэх-щіэхыурэ псапащіэ концертхэр

итырт, къыхэкІа мылъкур хуэнымтырг, кызала мылыур хулыг къуэхэм щхьэкіэ къызэрагъэпэ-ща Фондхэм хилъхьэрт. Иужьрей илъэсхэм Черкасскэр

зэчий зыбгъэдэль, ауэ еджапщіз Іуэхухэмкіэ дэіэпыкъуэгъу зи-мыіэ хъыджэбз ціыкіухэм ядэлажьэу щІидзащ. Зэгуэр уей-уей лажьэу щидзащ, зэгуэр уеи-уеи жүригъэlэу утыкушхуэм ита Марианнэ и ужьым къиувэнухэм, зыпэрыта Ізнатіэр езыгъэфіэкіуэнухэм егупсыс хъуащ. Дэтхэнэми я зэфіэкіым хэгъэхъуэным и мызакъузу, лэжьыгъэ зэрагъуэтынум хущіакъурт ар. Алхуэдэу Марианча «Дайрес» патуш театрым рианнэ «Дайлес» латыш театрым и унафэщі Смильгис Эдуард тхыль хуигъэхьат, и гъэсэнхэм ящыщ зым лэжьыгъэ къритыну елъэlуу. Икlи абы ар къигъэщlэ-хъуакъым - мыбы къегъэлъагъуэ хъуакъым - мыбы къегъэлъагъуэ Марианнэ къыхуащју щьта Іулыджыр зэрыиныр, и егъэ-джакјуэ зэфјэкіхэм щјаупщја-шхуэ зэрајар. И гъэсэнхэм зы-ми ящыгъупщакъым Марианнэ къахуищіар, дапщэщи и ціэр фіыкіэ къраіуэу, здынэса лъага-піэр абы зэрифіыщіэр жаізу щытащ.

Черкасскэ Марианнэ зыхэта Черкасскэ Марианнэ зыхэта гугъуехьхэр лъзужыншэу кlуздакъым - 1934 гъэм и щіышылэ мазэм ар сымаджэ хьэлъэ мэхъу: кlэтіий нэфыр къохъей. Дохутырхэм хъужыну къыжраіа щхьэкіэ, зыри къикіакъым - махуз бжыгъэ фіэкіа мысымаджауэ и ныбжыр илъэс 57-м иту дунейм йохыж. Америкэм лэжыгъэ іузхукіз щыіз и къуз закъуэм хъыбар ирагъэщіат анэр зэрысыты хъыбар ирагъэщ ат анэр зэрысымаджэм теухуауэ, ауэ къри-хьэліэжакъым. «Си анэ дыщэ, зумыгъэсымаджэ, Тхьэм укъихъумэ! Уи Лёшэ» псалъэхэр зытет

лымы ил нешэл парианнэ зыдэль бэным далъхьэжащ...
Лэжьыгъэ дахэ куэдкіэ гъащіэр зыгъэнщіа Черкасскэ Мащіэр зыгъэнщіа Черкасскэ Марианнэ теухуауэ ціьхухэр зы уахугъуэм игъэпіейтейуэ щіо-упщіэ: ар ди льэпкъэгъуу къэпльытэхъуну? Лъэпкъышхьэр зэхуэдэкъым. Хэти бээмрэ хаб-зэмрэ мардзу егъэур, хэти щіэжыр Ізмалыншэу кырагыны Къэбэрдейм и пщышхуэу щыта Идархэ къазэрьтекіыжар хьэкъш. МарикъазэрытекІыжар хьэкъщ. Марикъазэрытекныжар хъэкъш, мари-аннэ и мызакъучу, а лъэпкъым къыхэк!а дэтхэнэ зыми къыщ!эна дэфтэрхэм уащыхэплъэк!э, умы-гъэщ!эгъуэн плъэк!ыркъым зы lyэхугъуэ- дапщэщи адыгэпщхэм къазэрытек!ам трагъащ!э. Ар къвазорытекнам трагъвщія. Ар абыхям ззи ящыгъупщактым, иригушжузу щымыгамэ, къыха-гъэщынуи къыщіэкіынтэктым. Етіуанэрауэ, XIX ліэщіыгъузм и етіуанэ іыхьям Бытырбыху дэса пщы-уэркъ унагъузхям я гу-къякіыжхэм ущрохьэліз Черпщы-уэркъ унагъузхэм я гу-къэкlыжхэм ущрохьэлlэ Чер-касскэхэм я хьэщlэщым сыт щыгъуи Кавказ-Бгырыс эскадрон ныкъуэм хэт адыгэ щалэхэр щыпэкlyy зэрыщытар.

щыгактуу зарыщытар.
Нэгъуэщ! зы Іуэхуи къэлъытап-хъэщ. Урысейм и ц!ыху пэрытхэм сыт щыгъуи къыхагъэщырт Чер-касскэхэм я щэныр ізнататізшхуэрэ лъабжьэшхуэрэ зиlэ адрей лъэпкъхэм зэремыщхьыр -мыбыхэм сыт щыгъуи цІыхугъэр къебэкІырт, захуагъэмрэ пэжы-гъэмрэ текі щіагъуэ къахэкіыртэтвымря тем щаг вуз квахэмпартя-къым, я гущІэгъу щІыкІэри зыми хэкІуадэртэкъым. Пащтыхь щауэ Романов Константин итхыпащ -Черкасскэхэм зэи Кавказым и Черкасскэхэм ээи Кавказым и жьауэр ящхьэщык актым... Зэрыжыташи, хэти зэреплъщ, зыр букъуэдиймэ, абы къыпзувын гупсысэ куэд шыlэнуш, ауэ ахэр льэлкъ тхыдэмкіэ ди Іыкьэгъу зэрыхъур си фіэщ мэхъу. Мы махуэхэм илъэси 148-рэ ирикъу Черкасскэ Марианнэ и унагъуэціэм хэльыпхъэу къэтльыта фіагъ псори и гъщіря хэльу ихьащи, ди щылъхуу зэ

хэлъу ихьащи, ди щылъхуу зэрыщытым, цІыху нэсу дунейм зэрытетам уригушхуэну хуэфащэу къызолъытэ.

> ТАБЫЩ Мурат «Адыгэ псалъэ» газетым и щІэныгъэ обозреватель.

• Гупсысэр - псалъэкІэ

Микробыр нэхъ шынагъуэ, абы зэраныгъэу къишэр нэхъыбэ хъуркъым, жи, ар микроскопым игъэинкіз; къызэрыгуэкі творческэ ціыхуми (тхакіуэм, усакіуэм, композиторым, художникым, н.) критик мылъхуэс, ныбжьэгъу хуэдэхэр щытхъукіэ - мычэму и ціэр кърајуэурэ ягъэинкіэ - абы къигъэщіар нэхъыфі хъуркъым, лъэпкъ литературэми искусствэми, зэран хуэмыхъумэ, нэхъ лейуи зригъэужьыркъым.

Мывэкіэ къоуэм щіакхъуэкіэ пэджэжыныр, фіы хуэщіэныр, дауи, Іущыгъэщ. Ауэ пщіэ къыпхуэзымыщі, къыптеплъэ мыхъу, сыт щыгъуи уи іей къэзылъыхъуэ, іэмал игъуэтыхуи лъакъуэпэщіздз къыпхуэзыщі, къыпхуэпсалъз ціыху мыхьэнэншэр, икіэр сыт и лъэныкъуэкіи фіы хуэпщізу гъафіи пэт - ар зытетым къыпхутегъэкІынукъым, уэ птеухуауэ и Іуэху еплъыкІэми зихъуэжыну-къым... Ар гъащІэм и хабзэщ - цІыху мыхьэнэншэм тобэ къихьыжу къэхъуакъым.

Мылъку леи ахъшэ дели щыlэкъым. Ар игъащіэ лъандэрэ пкъыкіи псэкіи тхьэмыщкіэхэм я философиещ - яфіэемыкіуу, «мобы е модрейм мылъку лей, ахъшэ делэ иlэщ» жаlэу, атіэми, щыІзмэ, щыІзр - мылъкум игъзудэфарэ ахъшэм игъзде-ларэщ. Мылъкур (ахъшэр) псэкіз зызыужьа, зэхэщіыкі лъагэ зиіз ціыхум сытым щыгъуи къыхуощхьэпэ икіи ар, зыхэлъхьапхъэхэм тригъэкlуадэу, языныкъуэхэм дежи лъэпкъ зыужьыны-гъэхэм хилъхьэу (псалъэм папщlэ, щэнхабзэм и lyэхущlапlэхэм, творческэ ціыхухэм защінгъакъуэу) тэмэму къегъэсэбэп; псэ тхьэмыщкіэ зиіэращ мылъкум игъэунэхъур.

ХЬЭТУ Пётр.

• ГушыІэ

Насып уиІэмэ, сыт хэлъ...

- Уэлэхьи, Хьэжбий, нобэ сыщІэфлъхьэж пэтам, - жиІащ Дизыкъуажэ, и ныбжьэгъум щыхуэзам.

дизык вуажэ, и пыожы вум щывиуэзам.

- Сыту, Іэтьу? Къэхъуар сыт?

- Насып уи!эмэ, сыт хэлъ, ахъумэ нобэ сэ къэплъагъур метрибгъу зи кlыхьагъ пк!элъейм сыкъехуэхащ, ауз...

- Е зиунагъуэрэ, абы дауэ укъела-т!э? - Хьэжбий гузавэу и ныбжьэгъур щызэпиплъыхьым:

- Аракъэ-т!э, «ауэ» жыхуэс!эр. Сэ насыпыжьыр си!эти, ет!уа-

нэ теувапІэм дежщ сыкъыщехуэхар, - жиІащ Дизыкъуажэ.

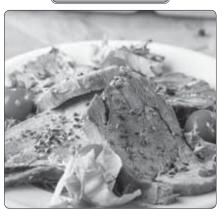
MAXVЭ Ізписэхь

Былымыл гъэва

Былымылым щыщу нэхъ ягъавэр блатхьэ, тхы, дзажэ хуэдэхэрщ. Ахэр япэщІыкІэ Іыхьэ-Іыхьэу зэпаупщі, е зэпауд, псы хуабэкіэ ятхьэщі, шы-уаным иралъхьэри, псы щіакіэ, и щхьэр тепіауэ зэ къытрагъэкъуалъэ, тхъурымбэр къытрах, мафіэр ціыкіу ящіри, тхъурымбэмрэ дагъэмрэ къытрахыурэ ныкъуэвэфі хъуху трагъэт. Итіанэ мыгьу хадээ, бикыныщкы укъэбэа, пкъы халъ-кьэри, хьэзыр хъуху ягъавэ. Лы вар тепщэчым иралъхьэ, шыгъу щабэ трагъэщащэри, и щхьэр тепlауэ дакъикъи 5 - 6-кlэ щагъэт. Лыр къызы-хахыжа лэпсыр, шыгъу хадзэри, дакъикъэ 20 -25-кІэ къагъавэ. Лэпсыр тІэкІу щагъэт, итІанэ языж. Лы вар піащіэ ціыкіуурэ яупщіатэри, теп-щэчым иралъхьэ, абы лэпскіэ щіа бжыныхушыпс тракіэж е фалъэ ціыкіукіэ дытрагъэувэ. Піастэ, щіакхъуэ дашх, лэпс пщтыр, тепхъэ тепхъауэ, трафыхьыж.

Хальхьэхэр (цІыхуитху Іыхьэ): былымылу - г 1000, зэрагьэвэну псыуэ - г 1500-рэ, бжьыныщхьэ укъэбзауэ - г 150-рэ, пхъы укъэбзауэ - г 70, шыгъуу, бжьыныху шыпсу - узыхуейм хуэ-

Бжьыныхушыпс, шхурэ шатэкіэ щіауэ

Бжьыныхур яукъэбз, псы щіыіэкіэ ятхьэщі, ціыкіу-ціыкіуу яупщіатэ, убалъэм иралъхьэ, шыгъу щабэ хакіутэри яуб. Фалъэ къащтэри, бжыныху убар иралъхьэ, шхурэ шатэрэ ха-кlэри, фіыуэ зэlащізурэ, шыбжий плъыжь сыр хакіутэ. Бжыныху шыпсыр нэху къекlауэ яшхыр-

къым, щашхынум ящіу аращ. Лым, жэрумэм, кіуэці гъэвам я гъусэу нэхъ яшх. Бжьыныхур лыхьэжым щіумыгъэкімэ нэ-

ы бабыныхур лыкьэжым щумый ызкимэ нэ-жыьфіш, Япэрауэ, абы щыгъуэ бжыыныхур мэуфіыці, етіуанэрауэ, витамин С-р мэкіуэд, ещанэрауэ, псыкіэ мэхъу. Халъхьэхэр (ціыхуиц іыхьэ): бжыыныху укъэбзауэ - г 7, шыгъуу - г 7, шхууэ - г 100, шатэу - г 35-рэ, шыбжий сыр хьэжауэ - узы-хуейм хуэдиз.

КЪУБАТИЙ Борис.

Гъаблэм и лъэужь

Уэшх мащІэ кърепхъых. Пшагъуэри Іуву телъщ. Уафэ джа-рэр, щІакІуэ ираубгъуэкІам оэр, щактуэ ирауог ыуактам хуадэу, защ!эуф!ыц!ащ, Жьыб-гьэм иупц!эна жыгхэри зау-щэхуауэ ээхэтш, Къуаргъыжь-хэри абыхэм я лъабжь-ым щощыпэ, шынэ лъэпкъ ямы!эу лъэбакъўэшхуэкІэ кІуэхэр.

Абдеж къэувыІа цІыхубзитІыр, гъуэгу тетами, я къуа-жэ къызэрыблэгъэжам щогуфІыкІри, я хъуржыныр ягъэ-тІылъ, йотІысэх.

Махуэ бжыгъэкіэ я унэ имысахэр, зыри жамыlэу тlэкlурэ щыса нэужь, къотэджыжри йожьэж, я гъуэгу хагъэщІмэ

йожьэж, я гьуэгу хагъэщімэ нэхъ къащтэу. Быбэ сымэ къызэрысыжам шыгуфіыкіыу, нану гупыр зэрызекьзу унэ ціыкіум кыншіож. Пэш ціыкіумтыр хуабэт, щіалэ нэхъыжьхэр бгым шхьэдэхри я лліэм дэз къэрэктурэ къатысты заучам хьат. ЗэшыпхъуитІым, зауэм зи щхьэгъусэхэр хэкІуэдахэм, я

бынхэр зэгъусэу зэдапіырт. Шыуанышхуэмкіэ псыр тра-гъэуващ хьэкум. Нартыху тіэкіу къахьам щыщ Іыхьэ къыхахри, Іэщхьэл цІыкІумкІэ зэтраудащ. Хьэнтхъупс шыуанышхуэр хьэзыр хъуа нэужь, Іэнэм къетІысэкІащ сабиибгъур, щхьэж и

сэлгаш саолиог эру, шдээж и фалъэр иlыгъыу. Абыхэм гуфіэгъуэшхуэ я нэгум къищырт, ауэ зыми ищіэртэкъым, я быныр гъаб-лэм кърагъэлын папщіэ, фэнжей ціыкіум илъ нартыху тіэкіур зэшыпхъуитіым къахуэ-нэжа дыжьын бгырыпхымкіэ къызэрахъуэжар

БАГЪ Марьям.

• ЖыІэгъуэхэр

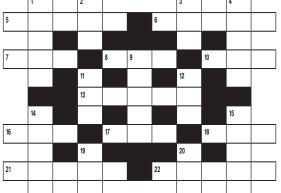
Зэманыр и фащэ щыгъыу къалъху

- ♦Жэщыр зыгъэпсынщІэр жейщи, жейр зыгъэІэпжейщи, жей хъуэр Іуэхущ
- Жыжьэ плъэ акъылыр нэ ешанэш.
- ♦Жыжьэ уплъэнумэ, япэшіыкіэ гъунэгъур лъагъу.
- ♦ Жып нэщІ дыжыгъуейщ.
- ♦Жып нэщІым уафэ гъуа-нэри пщегъэгъупщэж.
- ♦ ЖьантІэр къэзылэжьыр жьыгъэрэ ліыгъэрэщ.
- ♦ ЖьакІэм ихьа пащІэм къихьыжыркъым.
- ♦ Жьак**і**уэ мыхъуурэ, жьантіакіуэ хъуащ.
- ♦ Жьыр къыщепщэмкІэ зи-гъазэри, и кІэн къикІащ.
- ♦ Зэгурыіуэ здэщыіэм фіы-гъуи щыіэщ. ♦ ЗэдэпщІэ гъэпсыншІи.
- зэдэпшхи ІэфІынщ. ♦Зэижиті я зэхьэзэхүэкіэ
- ♦ Зэманыр и фащэ щыгъыу
- къалъху. ♦ЗэмышхыитІ зэрихьэлІэ-
- мэ, зэманыр уэчылщ. ♦Зэрыхъуу ищІри, зэры-хъуамкІэ жэуапыр зыщхьэ-
- шихыжаш. ♦ЗэрымыщІэу щІалищ игъэуджри, щыми хэкІыщІалищ
- жаші ♦ Зэрышхьэхынэм игъэІу-. сорыщловлынэм игъэlу-ри, ціэрыіуэу зыкъыщы-хъужащ.
- ♦Зей и хьэтыркіэ и ціэр ціэрыіуэ хъуащ.
- ♦ЗекІуэ и вакъэ мыла-жьэурэ щыс и гъуэншэдж ехъуэж.

КІЭРЭФ Хьэсэнбий.

ЕкІуэкІыу: 5. Хуабэ хъумэ, , щіыіэ хъумэ, мэдий. 6. ... псым итхьэлэрктым, мэлыхъуэ хьэм ишхырктым. 7. ... мэжа-джэ Іэфіщ. 8. Пщащэр ... гуа-

салъэзэблэдз

гъуэщи, хьэщічтіыр бысымым и гәуащі, хазщінтыр обысымым и жагъуэщ. 15. Делэ ... и щіасэщ. 19. ... тесу псым йопыдж. 20. ... зытеуэри мэгурым, пщіащэ зытехуэри мэгурым.

> Зэхэзылъхьар БИЦУ Жаннэщ.

Мазаем и 10-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

ЕкІуэкІыу: 3. Инал. **5**. Залэ. **6**. Улахуэ. **9**. Еру. **11**. Джэд. **12**. Афэ. **13**. Уфа. **14**. Сэмэгу. **16**. Дыщэ. **17**. Псэгъу.

Къехыу: 1. Нидерланды. 2. Хьэндырабгъуэ. **4**. Лу. **5**. Зэ. 7. Лыджанэ. ХупцІынэ. **10**. УпщІэ. **11**. Джэду. **14**. Сэ. **15**.

мыщасрэ эрымылькээм гуа-щэр шумыгьэгугь, ... мыхъунум ущыгугъыу мыщэм уемыбэн. 13. Гупыр эыгтээгупыр гуп и .... 16. ... щыхъун и пщ|ыхьщ. 17. Нэм ... псэр ихуэ. 18. Щ|ак|уэ нэхърэ уэшх ... благъэщ. **21**. ... я нэхъ жагъуэгъумрэ щауэгъум я нэхъ щІасэмрэ зэхуэдэщ. **22**... куэншыбым хэлъкіи улъийр-Къехыу: 1. ... здэщымы!эм насыпи щы!экъым. 2. ... умы-

щэмэ, кхъуейхьэбыкъуэ ешх. **10**. Мыщафэ Іэрымылъхьэм гуа-

насыпи щыІэкъым. 2. .. умы-цыхумэ, нэхъ льапіэр къыхэх. 3. Нэгум щіэльыр льэгум ... 4. Джэду щысу ... умыІуатэ. 9. ... зимыІэм и дзэр хъудырым Іуе-щыкі. 11. Лъэсыр ... ціонакіэ. 12. Бжызхэлэ уэфірэ ... Іупэфіз-гъурэ. 14. 3ы ... зы хъэщіэ и жа-

Кцэдым ямыціыху ди къуршхэр

Метр миниплІ нэхърэ нэхъ ьагэу Урысейм бгы 72-рэ льагэу Урысейм огы дарамитш. Абыхэм ящыщу 67-р Кав чаткэм щы эщ. Кавказым хиу быдэ бгыхэм ящыщу Къэ бэрдей-Балъкъэрым и щіына-лъэм хохьэ 16-р. Абыхэм я лъагагъыр метр минитхум ноблагъз

УРЫСЕЙМРЭ Куржымрэ зэпылъыпІэм хуэзэу екіуэкі Безенги блыныр щІыуэпсым и Безенги блыныр щІыуэпсым и гельыджэхэм хабжэ. Абы километр 13 и кІыхьагъщ. КъуэкІыпіз льэныкъуэмкіз Цаннер шхьэдэхьыпізм къыщыщіедзэри, йокіуэкі, къуэкІыпіз льэныкъуэмкіз Дыхтау нэс геубгъу. Безенги блыным и щхьэр зэрыщыту мылылъэ абрагъуэты хэщ. А щІыпіэм къыр задэхэр, узыдэмыкІыф щыгухэр, зэпэ-щІэт къурш зэхуэмыдэхэр куэду щызэхэтщи, уи щхьэр ягъэу

Безенги блыным бгы зыбжанэ хэтщ метр минитхум нэмысу: Катын-Тау, Гестола, Шота Руставели и цІэр зезыхьэ щыгу, Ляльвер, Есенин и цІэр

зезыхьэ щыгу. Катын-Тау бгым метр 4979-рэ и лъагагъщ. А щыгум япэ дыдэу цыху щыдэкlар 1889 гъэрщ. цыху щыджана поээ гьэрш, Абы лъандэрэ ар зэи ціыхуншэ хъуакъым. Бгым узэрыдэкі льагъуэ зыбжанэ иіэщ, и гугтуагъкіэ зэхуэмыдэу. Катынтау илъэс псом уэс телъщ. Къуршым и сыт хуэдэ лъэнытахимий изоки жатан дагах аламана дагах аламана на дагах ала къуэмкІи удэкІыну гугъу ещІ мывэ къелъэлъэххэм, уэсукхъуэ щіэх-щіэхыурэ къехым, дунейм и щытыкіэм піалъэ кіэщікіэрэ зэрызихъуэжым. Хуабэ дыдэу щытурэ, жьап-щэшхуэ къыкъузууз уэсукхъуэ къыщехи къохъу. Гъэмахуэм къуршым и щыгум щіыіэр гра-

дус пщыкіутхум нэс щехынкіэ мэхъу. И лъапэм къэкІыгъэ зэмыліэужьыгъуэу 3000-м нэблагъэ къыщокі. Хьэкіэкхъуэнэолагъэ къыщокі. Хьэкізкхъуз-кіз, къуальозу куэдым ущро-хьэліэ мы щіыпіэм: мыщи, ба-жи, былътырыкуи, къурш бжэ-ни, тхьэрыкъуи, къуршыбгъи. Метр щиплікіэ удэкіуеймэ, щыплъагъунущ къурш гуэгуш Ахэр унагъуэ гуэгушхэм ещхьщ, ауэ тіэкіу нэхъ ціыкіуу аркъу-

еищ. 1976 гъэм Къэбэрдей-Балънэго гьэм кьэоэрдей-талгы-кьэрым къыщызэрагъэпэщауэ щыта бгышхьэ заповедникым хохьэ Катын-Таур. Урысейм щыгэ бгы нэхъ лъагэ дыдэхэм я абы ебгъуанэ увыпіэр шеубыд.

Гестола бгыр Безенги блыным хэт нэхъ лъагэхэм ящыщщ. Ар метр 4860-рэ мэхъу икlи Кав-казым щыlэ бгыхэм ящыщу узыдэкІыну нэхъ гугъу дыдэу ябж 20-м хохьэ. Урысейм и альпинистхэм япэ разряд зратыну. спортым и мастер хъуну хуейхэм ягъэзэщІэн хуей программэм хохьэ Гестола бгым дэкlыныр. А бгым и ищхъэрэ дэківнырі. А гівім и ищжэвурэ тьэныктьуэр Куржымкіз гьз-защ. Ищхъэрэ льэныктьуэмкіз Безенги блыным уепльмэ, Гестола адрейхэм кьахыбо-цівхукі и тепльэр щимэу, пирамидэм ещхьу зэрыщытымкіэ. А бгыр ціыхухэм ижь-ижьыж лъандэрэ яціыхуми, дэкіын щыщіадзар XVIII ліэщіы-гьуэрш. Гестола бгым япэ дыдэу 1886 гъэм дэкіат Лондон щыlа альпклубым хэта ціыху зыбжанэ. Нэхъ тыншу къа-лъытэри, ахэр зэрыдэкіар куржы лъэныкъуэмкіэ иіэ лъа-гъуэрщ. Абы иужькіэ щіадзэри, цІыху куэд ихьащ абы и щыгум. Хэку зауэшхуэм и зэманым бгы лаузаузаулы и зуманым оты дукіыныр зыми яlуахуактым. Ауэ 1959 гъэм «Безенги» альплагерыр къызэlуахащ, унэ цыкіухэри яухуащ, шхапіз, медпункт, гъэтіыльыпіз къышызэрагъэпэшаш, икІи цІыхухэр уэру къекіуалізу щіадзащ

Абыхэм нэмыщІ, къызэІуахащ довжам нэмыші, кызэуахащ альпинистхэр щагьасэ, ща-гьэхьэзыр еджапіэ. Ди зэ-маным абы зіз илээсым гупий альпинисту къыщіегьэкі. 2016 гьэ лъандэрэ гъэсэнхэм разряд нэхъ лъагэ кърату, бгыхэм я лъагъуэ гугъухэмкІэ щы-зекІуэхэу ягъасэ.

Руставели Шота и цІэр зезыхьэ щыгур Урысеймрэ Куржымрэ я гъунапкъэхэм хуозэ. Абы и лъагагъщ метр 4859-рэ. Альпинистхэм фіыуэ ялъагъур-къым а бгыр. Мыбы дэкіыну те-гушхуэхэр зэкъуэтіакъуэ дыгушхуэхэр зэкъуэтlакъуэ ды-дэщ, лъагъуэр егъэлеяуэ зэрыгугъум къыхэкІыу. Мы бгым цІэ имыІэу екІуэкІащ, ауэ 1937 гъэм куржы усакіуэ Руставели Шота и ціэр фіащащ. Япэ дыдэу мыбы дэкіахэр Гвалиерэ Кви-

блыным Безенги блыным хыхьэ Ляльвер бгыр альпинистхэр зыдэк! нэхъ гугъу дыдэхэм ящыщш. Ар Безенги блыным и къухьэл!э лъэныкъуэмк!э япэ узыхуэзэрш. Япэ дыдэу мы бгым дэк!ар Николадэе Д. и гулырш, 1929 гъэм. Ляльвер уик!ыу Есениным и ц!эр зезыхьэ Безенги хыхьэ щыгуми, Гестола бгыми узэры-кlуэ лъагъуэ иlэхэщ.

Ляльвер и лъагагъщ метр 4350-рэ. Ар Безенги блыным и къухьэпіэ лъэныкъуэмкіэ хуозэ. Альпинистхэр мы бгым зэрыдэ ищхъэрэ лъэныкъуэмкІыр

кіэщ. Есениным и щыгум метр 4320-рэ и лъагагъщ. Усакіуэм и ціэр бгым фіащащ 1995 гъэм, ар къызэралъхурэ илъэси 100 щрикъум ирихьэлізу. Ищхъэрэ лъэныкъуэмкіз удэкіыну зэрыгугъум, зэрышынагъуэм къы-хэкІкІэ. альпинистхэр ипшэ хэкікіэ, альпинистхэр ипщэ лъэныкъуэмкіэ иіэ лъагъуэмкіэ нэхъ зокіўэ.

БИЦУ Жаннэ.

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкіэ Къэбэрдей-Балъкъэр щіыналъэ Іуэху-щіапіэм ПИ № ТУ07-00117-м щіэту ят-

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдок І. (2+)

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым – 42-56-19; унафэщI-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66

Есениным и щыгу

ДИ ХЭШІАПІЭР 360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и цІэр зезыхьэ уэрам, 5, ебгъуанэ - епщіанэ къатхэр.

ЦІыхухэр **УЗЫНШЭНЫМ** хуэгъэпсауэ

«Демография» лъэпкъ пэхуэщіэм ипкъ иткіэ, Бахъ пахуэщіэм ипкъ иткіз, ьахъ-сэн къалэм къыщыззіуахащ «Лэжьыгьэмрэ зыхъумэжы-ныгьэмрэ сыхуэхьэзырщ» (ГТО) урысейпсо физкуль-турэ-спорт комплексым къыщыгъэлъэгъуа мардэхэр щыбгьэзащіэ хъуну ком-

УХУЭНЫГЪЭР метр зэбгъузэнатіэ метри 108-рэ мэхъу,
ціыхухэм я Іэпкълъэпкъым
зрагъэукъуэдииным, запсыкыыным хуэщіа спорт Ізмэпсымэхэмкіэ къызэгъэпэщащ. Спортым дихьэх къалэдэсэжи Ізмал ягъуэтащ, я
ныбжь емылъытауэ, лізужьыгъуэ зэхуэмынамагъэр. псэу-

гъуз захузмыдахэм зыхуа-гъзсэну, я узыншагъэр, псэу-кlэр ирагъэфlэкlуэну. «Демография» лъэпкъ пахуэщlэр Урысей Федерацэм и Президент Путин Владимир 2019 гъэм къыхилъхьащ икlи ар хузунэт!ащ ц!ыхузэм я узыншагъэр егъэф!эк!уэным-рэ къэралым сабийуэ къы-щапъхум хэгъэхъуэнымрэ. Къэбэрдей-Балъкъэрым и Із-тащхьэ К!уэк!уэ Казбек рестащхьэ Кlуэкlуэ Казбек республикэм ар зэрыщагъэзащіэ щіыкіэр и нэіэ щіигъэт зэ

ХЬЭЩОКЪУЭ Едыдж

Къэралым дыжьын медаль къыхуехь

Тыркум и Анталье къалэм иджыблагъэ щекіуэкіащ Олимп джэгухэм хыхьэ тхэквондо лізужьыгъуэмкіз (ВТФ) «Turkish open-2024» дунейпсо зэхьэзэхуэр. Абы кърихьэ-ліащ къэрал 60-м щыщ щіалэ, хъыджэбз ныбжьыщІзу минитІым нэблагъэ

УРЫСЕЙМ и командэ къыхэхам хэту, ди къэралым и щІыхьыр ихъумэу абы щызэ-уащ Къэбэрдей-Балъкъэрым уащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и «Пять колец» спорт акаде-мием и гъэсэн Бекъул Миланэ икіи ехъул!эныгъэф! дыдэхэр щызы!эригъэхьащ. Килог-рамм 46-рэ зи хъэлъагъхэм я деж зыкъыщызыгъэлъагъуэ адыгэ пщащэм хузэфІэкІащ Урысей Федерацэм дыжьын

Урысей Федерацэм дыжыын медаль къыхуихыын. Миланэ зэхьэзэхуэм зэlущих щригьэкlуэкlати, япит-хум и къэрхуэрэгьүхэр эяlэлъхьэужку щригьэкlуэтащ, ауэ кlэух зэпеуэм абы къыпэщіэта хэгьэрей спортсменкэр зымащіэкlэ къытекlуащ. Алхуэдэ щіыкlэкlэ, ди хъыджэбзыр етlyанэ хъуащ. Олимп джэгухэм ягъякlуэнапшіз иоат рейтинг очкохэр

папщіз ират рейтинг очкохэр зэіущізм къыщыхэжаныкіа- хам ящыщу къызэрихьамрэ абы ціыхуу хэтам я куэдагъымрэ къэплъыгэмэ, Бекъулым хузэф]экlам дригушхуэ хъунущ. Миланэ зыгъасэр Ахъмэт

Амирщ. **ХЬЭЩЫКЪУЕЙ О**лег.

Газетым Іэ щытрадзар сыхьэт 18.00-рщ.

«Издательство «Южный регион» ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь край, Есэнтіыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А